Regtsgeleerde Werken in 't licht. De naagedagtenis van den Geleerden JAKOB ALTING wierdt door hem met eene Lijkrede vereerd.

OKKENBURG, eene Lustplaats, in *Haag-Ambagt*, onder Delfland, ten Westen van het Dorp *Loosduinen*. Zommigen houden het voor eene aloude Adelijke Landhoeve. Wat hier van zij, dit gaat zeker, en zal, bij de dichtlievende naakoomelingschap, nog lang in 't geheugen bewaard worden, dat zij, 't eenigen tijde, de eigendom en de verblijfplaats was van den Ridder JAKOB WESTERBAAN, *Heere van Brandwijk*. 's Mans zoetvloeiende beschrijving deezer welgeleegene Lustplaatze, zal alle Dichters en Dichtminnende Leezers, welke deezen vermaaklijken oord bezoeken, om den wille des Ridderlijken bezitters, op *Okkenburg* een eerbiedig oog doen vestigen. Langs eene Laan heeft men derwaarts den toegang van den Monsterschen weg.

OLDAMPTEN. Deezen naam voert een gedeelte of Kwartier van de Provincie van *Groningen*. Het legt beslooten tusschen het Kwartier *Twelingo*, de Stad *Groningen*, het *Westerwold* en den *Dollart*. *Winschoten* is daar van de hoofdplaats. Men telt verscheiden Dorpen in dit Kwartier. De grond is bij uitsteekendheid vrugtbaar in allerlei soort van de kostbaarste Graanen. Zeer bekend, om hunnen rijkdom, zijn de Oldampster boeren.

OLDEBERKOOP, een aanzienlijk Dorp, in *Friesland*, in de Grietenij *Stellingwerf-Oosteinde*, onder het Kwartier van *Zevenwouden*. De Kerk, in de gedaante van een Domkerk gebouwd, heugt bijkans vierhonderd jaaren. Voormaals stondt daar bij een zwaare Toren; hij stortte ter aarde, zints de Spanjaards, in den Jaare 1585, de grondslagen daar van ondergraaven hadden. De Hervormde Leeraar, welke hier predikt, neemt ook den dienst waar te *Nije-* of *Nieuweberkoop*.

OLDEBOORN, een groot, welvaarend en zindelijk betimmerd Dorp, in *Friesland*, in de Grietenij *Utingeradeel*, onder het Kwar-

Kwartier *Zevenwouden*. Het ontleent den naam van de eertijds vermaarde rivier de *Born*. Kerk en Toren zijn fraaie Gebouwen, en op een goeden afstand zigtbaar. De Hervormde Gemeente heeft haaren afzonderlijken Leeraar. Men vindt 'er ook een goed aantal Doopsgezinden; zij hebben eenen Prediker gemeen met die van het nabuurig *Akkrum*. De Grietman van het Distrikt heeft hier eene fraaie wooning, en zijn doorgaande verblijf.

Zie WINSEMIUS en SCHOTANUS.

OLDEGA, of *Oudega*. Vier Dorpen, van deezen naam, ontmoet men in de Provincie Friesland: één in *Oostergo*, in de Grietenij *Smallingerland*; twee in *Westergo*, in de Grietenijen *Hemelummer Oldevaart en Noordwolde* en in *Winbritzeradeel*; het vierde in de *Zevenwouden*, in de Grietenij *Schoozerland*. Geen van allen bezit eenig aanzien of vermaardheid.

Zie WINSEMIUS.

OLDEHOVE. Van het Dorp van dien naam, zedert binnen de muuren van *Leeuwarden* getrokken, hebben wij gesproken op het Artikel van die Stad.

OLDEKLOOSTER, van ouds *Bloemkamp* genaamd, was eertijds een zeer vermaard Klooster of Abtdij, van de Orde der Cisterfiensers, in Friesland, onder de Grietenij *Wonzeradeel*, nog geen half uur gaans ten Oosten van de Stad *Bolswerd*, in het Kwartier van *Westergo*. Volgens 't gemeen gevoelen zoude het Klooster eenen aanvang genomen hebben aan het einde der Twaalfde Eeuwe, en gestigt zijn door drie broeders, uit het nabuurig Dorp *Wommels*, TETHARDUS, HERDRADUS en SIBOLDUS; de twee eersten waren Priesters, de derde een Leek. Van BALDUINUS DEN II, Bisschop van *Utrecht*, verlof tot den Kloosterbouw verworven hebbende, schonken zij vervolgens aan het Gestigt alle hunne vaste en roerende goederen, en namen hun verblijf daar binnen. TETHARDUS, de

de oudſte der broederen, wierdt de eerſte Abt. Zijne opvolgers, dertig in getal, bekleedden geenzins den laagſten rang onder lieden van hunne Orde. *Oldeklooster* nam toe in rijkdom en vermaardheid. WINSEMIUS gaf 'er den naam aan van het fraaiſte en voortreffelijkſte Klooster van gantsch Friesland; en wil men dat de naam van *Bloemkamp* daar aan zou gegeeven zijn, om den bevalligen en welvoorzienen Bloemhof, dien de Kloosterbroeders daar bij hadden aangeleid. Niet blootelijk tot eigen onderhoud of vermaak wierden, intusſchen, de eigendommen der gewijde Broederſchap aangewend. Bijkans twee uuren gaans ten Westen van het Klooster, aan den Zeekant, legt een Vlek, *Makkum* geheeten. Om het Gewest van overtollig Binnenwater te ontlasten, hadt men hier, reeds in overoude tijden, eene Zijl of Sluis aangeleid. In den Jaare 1537 vorderde dezelve eene aanmerkelijke vermaaking en vergrooting; waar toe zeer veele arbeiders vereischt wierden. *Oldeklooster* holp dit werk bekostigen, en leverde, onder andere, Boter voor zo veele monden, dat een aantal van vierenvijftig Koeien daar van niet genoeg konde leveren, maar de Kellenaar of Mondverzorger van het Klooster, JAN VAN LEEUWAARDEN genaamd, nog twaalf Tonnen daar toe moest koopen. De woedende Herdoopers, met hunne dweeperij en vernielingen, allerwege rond zwervende, maakten zich, voor eene wijle tijds, meester van het Geſtigt; doch wierden 'er uit gejaagd, door den Stadhouder van 't Gewest, GEORG SCHENK; die den gepleegden moedwil betaald zette aan de Bende, met vierentwintig daar van te doen ophangen, vijftien het hoofd voor de voeten te leggen, en eenige Vrouwen, mede onder den hoop gemengd, in 't water te ſmooren. Op den negentienden October des Jaars 1572, wierdt het Klooster uitgeplonderd en verwoest. Tot heden toe is, evenwel, de naam daar van nog in weezen gebleeven, in eene aanzienlijke Boerderij, op den grond daar van aangeleid.

Zie WINSEMIUS; SCHOTANUS; *Oudheden en Geſtigten van Friesland.*

OLDEN-

Zijne opvol-
laagsten rang
a toe in rijk-
wm aan van
nd. friesland;
aan zu gezee-
nen Bomhof,
ngeteld. Niet
ierden, ima-
p aangewend.
Klooster, aan
ten. Om het
ten, bak. men
Sluis aangeleid.
merkelijke ver-
arbeiders ver-
ekoostigen, en
monden, dat
s genoeg kon-
zorger van het
g zwaar Ton-
dkoopers, met
t zwervende,
n het Gesligt;
onder van 't
ewil bemaid
ze doen op-
en, en erin-
't water is
Juni 1571,
. Tot hulm
en gebeuren,
er zu mage-

Oudheden en

JOHAN VAN OLDENBARNEVELT,

RIDDER, HEER VANDEN TEMPEL, BERKEL, RODENRYS etc.

ADVOCAAT VAN HOLLANDT EN WESTVRIESLANDT, etc.

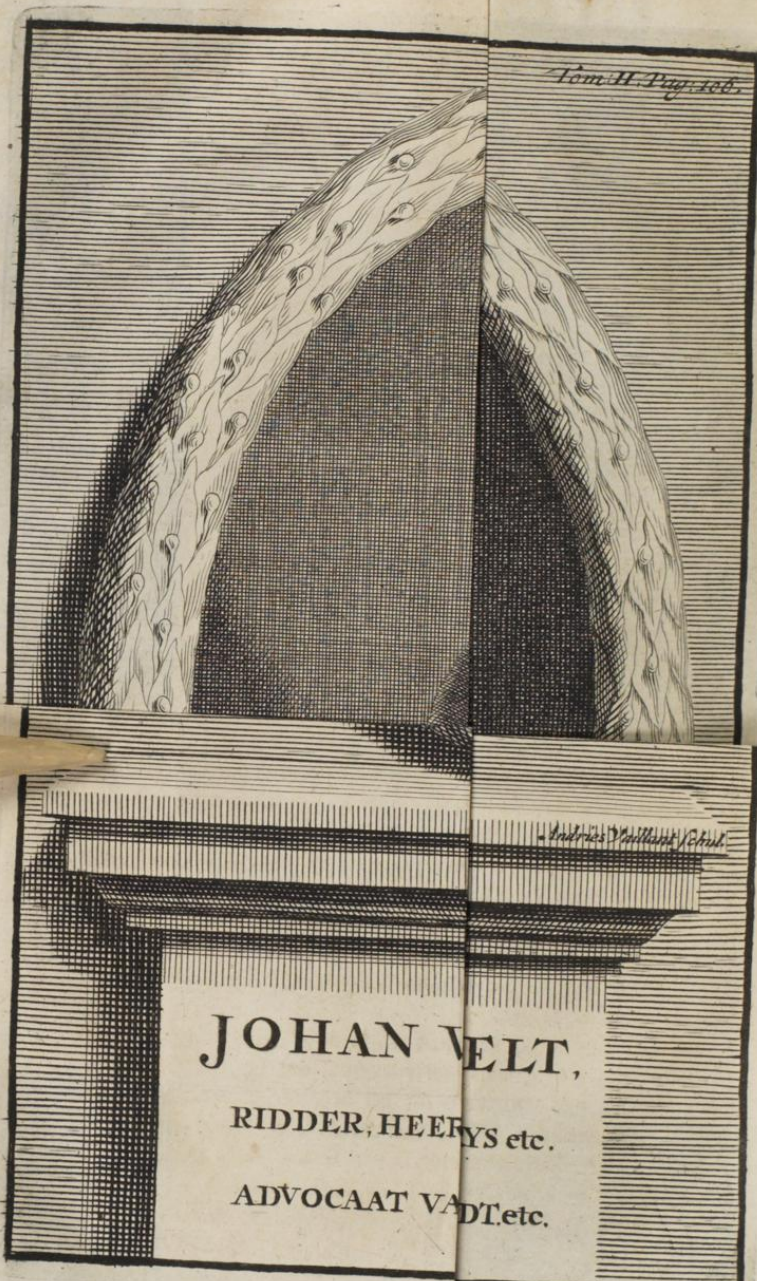
Tom. II. Pag. 106.
JOHAN VELT,
RIDDER, HEERYS etc.
ADVOCAAT VADT. etc.

OLDENBARNEVELD, (JOAN VAN) Man van meer dan gemeene vermaardheid in 's Lands Geschiedenissen, zo niet van adelijke, althans van aanzienlijke afkomste, wierdt gebooren te *Amersfoort*, op den viertienden September des Jaars 1547. Op de beoeffening der Taalkennisse en andere voorbereidende kundigheden, liet hij die der Regtsgeleerdheid volgen, eerst in zijn Vaderland, en daar naa in Frankrijk en Duitschland. Naa zijne bevordering tot het Meesterschap in de Regten en wederkomst in 't Vaderland, schijnt hij zich binnen *Delft* te hebben neergezet. Althans vindt men zijnen naam gesteld op de lijst der Burgers van die Stad, welke, in den Jaare 1573, onder 't geleide van den Heere VAN BATENBURG, uittrokken tot ontzet van het deerlijk benaauwde *Haarlem*. Of hij toen reeds den post van Advokaat der Staaten voor den Hove van Holland bekleedde, is mij niet gebleeken; dit wel, dat hij 't eenigen tijde daar toe wierdt aangesteld, op een wedde van achttien ponden 's jaars. Een blijk van gemaatigdheid en zagtmoedigen inborst vertoonde hij, onder 't bekleeden van dit ampt. Bekend is de woede van den Stadhouder DIDERIK SONOI, gepleegd in den Jaare 1575, tegen eenige Roomschgezinde Huislieden in Noordholland, welke men van verraad beschuldigde. Om over deezen te regt te zitten, stelde hij eenen afzonderlijken Regtbank in, waar in zes Leden den Vierschaar spanden. Hem hing, om de wreedheid der Regtspleegingen, eerlang de naam van *Bloedraad* aan. Door het bevorderen van een der Leden tot een ander ampt, viel 'er eene plaats open in den Raad. Thans wendde SONOI het oog na OLDENBARNEVELD, als een bevoegd voorwerp om diens plaats te vervangen. Doch meer met 's Mans bekwaamheid dan met diens karakter te raade gaande, liep hij eene blaauwe scheen, en wierdt, naa herhaalde aanzoeken, ronduit afgeslagen.

Intusschen hadt OLDENBARNEVELD, door zijne kunde en eerlijkheid, zo veel roems verworven, dat hij bekend wierdt voor een bevoegd voorwerp tot het behandelen van zaaken van hooge aangelegenheid. Van hier dat de Regeering van *Rotterdam* hem verkoos tot Pensionaris van haare Stad, doch in welk jaar, is mij niet gebleeken. Zedert gebruikte men hem in zaaken, niet slegts eene bijzondere Stad betreffende, maar die het

geheele Land aangingen. Dus wierdt hij gebruikt, tot het gewigtig werk der Vereeniginge, naar de Stad, in welke zij getroffen wierdt, de *Unie van Utrecht* genaamd. In den Jaare 1584 bediende men zich, onder andere, van zijne kunde en beleid, tot het ontwerpen der voorwaarden, op welke Prins WILLEM DE I tot Graaf van Holland zou worden ingehuldigd. Naa den ontijdigen dood diens mederedders van Nederland, uit de Spaansche overheerschinge, was onze Pensionaris Lid van het hoogaanzienlijk Gezantschap, 't welk, van der Staaten wegen, in den Jaare 1585, na Engeland overstak, om de Opperheerschappij der Nederlanden aan Koninginne ELIZABETH op te draagen.

Door deeze en soortgelijke verrigtingen, en 't getrouw volvoeren daar van, won de Heer VAN OLDENBARNEVELD allengskens het algemeen vertrouwen: ook groeide, naar evenredigheid, zijn invloed op de algemeene raadpleegingen. Een blijk daar van, als mede van zijne zucht en liefde voor het naakroost van Prinse WILLEM, bespeurde men straks naa de overkomst des Graaven VAN LEICESTER, met den gewigtigen last, van wegen de Engelsche Koninginne, van de algemeene Landvoogdije over de Verééngide Nederlanden. Geduurende zijn verblijf in Engeland, hadt OLDENBARNEVELD gerooken, dat de Graaf, uit kragt van zijnen Lastbrief, zich de bijzondere Landvoogdij over Holland toeeigende: een aanzien, 't welk hem bezwaarlijk zou hebben kunnen betwist worden, indien, overeenkomstig met de raadpleegingen ter algemeene Staatsvergaderinge, de Opperlandvoogdij der Verééngide Nederlanden, op den zelfden voet, als die ten tijde van Keizer KAREL DEN V bekleed was, aan hem ware opgedraagen. Van hier dat de schrandere Pensionaris, oordeelende dat het gezag des Engelschmans eer beteugeld dan gevierd moest worden, in de Vergadering der Staaten van Holland en Westfriesland den eersten voorslag deedt, of 't niet raadzaam zijn zoude, eer nog LEICESTER overkwam, Graaf MAURITS tot bijzonderen *Stadhouder* van Holland en Zeeland te benoemen. In 't eerst ontmoette de voorslag eenige tegenkantingen. Doch OLDENBARNEVELD, van anderen ondersteund, wist dien zo smaaklijk te maaken, dat de achttienjaarige Prins tot Stadhouder, Kapitein Generaal

en

en Admiraal van Holland wierdt aangeteld. Die van Zeeland volgden dit voorbeeld, en deeden gelijke aanstelling met opzigt van hun Gewest.

Onder dit alles stondt nu, zints ruim een jaar, open, de gewigtige post van Advokaat, of, gelijk men thans dien noemt, Raadpensionaris van Holland, door den afstand van Mr. PAULUS BUIS. Naa lang raadpleegen ter vervullinge, viel daar toe, eindelijk, de keuze op onzen JOAN VAN OLDENBARNEVELD, die tot nog toe den Stad *Rotterdam* voor Pensionaris diende. Met veele redenen zogt hij, in den beginne, zich te verontschuldigen van het aanneemen der gewigtige bedieninge. Ten laatste liet hij zich overhaalen, mids hem twee voorwaarden wierden ingewilligd. De eerste was, daadlijk ontslag van zijn Ampt, in gevalle van handelinge om 't Land aan Spanje te brengen; waar omtrent hij, om gewigtige redenen, zijns inziens, bedugtheid voedde. De andere voorwaarde hieldt in, buiten eigen bewilliging, niet tot buitenlandsche bezendingen te zullen gebruikt worden. Zijn inzigt, in de laatste voorwaarde, was, om door het onafgebroken waarneemen van zijnen post te naauwkeuriger kennis van zaaken te bekoomen; als mede, opdat de orde, bij hem te beraamen, door eenen plaatsbekleeder niet mogt verbroken worden. Op deeze voorwaarden, en op eenen Lastbrief en Berigtschrift, deedt hij, als *Advokaat van Holland*, den Eed, op den achtsten Maart des Jaars 1586; tot een Jaarwedde wierden hem toegeleid twaalfhonderd ponden van veertig Grooten.

Een ruim veld hadt nu de Heer VAN OLDENBARNEVELD, om zijn gezag, ten algemeenen beste, meer en meer te doen gelden. Hij stelde het, onder andere, te werk, ten behoeve van eenige Utrechtenaars, die, door den Landvoogd LEICESTER, van hunne Ampten ontzet en uit de Stad verdreeven, in Holland eene schuilplaats gezogt hadden. LEICESTER, hierom misnoegd op den Advokaat, welken hij, boven dien, om 't voorgevallene ten aanzien van Graave MAURITS, geen gunstig hart toedroeg, ontboodt hem bij zich te *Utrecht*, met voorgeeven van over iet gewigtigs met hem te moeten handelen. Hij mogt aan dit opontbod niet voldoen, buiten kennisse der Staaten van Holland. Deeze waren thans vergaderd, en had-

den gewigtige zaaken om handen. Op grond van deezen, en hunnen Advokaat niet te kunnen misſen, weezen ze den voorſlag heuſchelijk van de hand. Misſchien, egter, was de waare reden, eene heimelijke vreeze der Staaten, dat men hunnen Advokaat eenen trek zogt te ſpeelen, en bij Mr. PAULUS BUIS op Haazenberg gevangen zetten.

Niet lang daar naa verſcheen de Landvoogd LEICESTER in *'s Hage.* Het oogmerk zijner komſte was, in onderhandeling te treeden over eenige bezwaaren, welke 's Lands Staaten tegen zijne Regeering hadden ingebragt. De Advokaat was een der Gemagtigden, en de Woordvoerder der Hooge Regeeringe, om het ſtuk met hem te verhandelen. In eene uitvoerige Rede ontvouwde hij de ongeregeldheden, binnen *Utrecht* voorgevallen, en wederleide de bedenkingen, van de andere zijde aangevoerd, om het gehouden gedrag te verdeedigen. De wederregtelijkheid der Plakaaten, den Koophandel en Scheepvaart betreffende, onlangs afgekondigd, en het nadeel, door dezelve den Lande toegebragt, wees hij met zo veel ernst en nadruk aan, dat hij, ten laatſte, den Landvoogd de bekentenis aſperſte, dat „ zonder Zeevaart en Koophandel, de Landen groeien noch „ bloeien konden."

LEICESTER, omtrent deezen tijd, eenen keer na Engeland ondernomen hebbende, keerde van daar, eerlang, te rug. Hij was op de wedderreize, of nog in zijn Vaderland, toen 's Lands Advokaat, bij zijne Meesters, ernſtig aanhieldt om ontſlag van zijne bedieninge. 't Geen hem tot zulk eenen ſtap bewoog, was de geringe bijval, welken hij bij de Leden der Vergaderinge van Holland ontmoette, in het tegenſtaan van des Landvoogds bedoelingen, welke hij oordeelde, met het algemeene welzijn rechtdraads te ſtrijden; ja, dat zommigen zijne Vaderlandſche poogingen openlijk dwarsboomden. Met moeite liet hij zich overhaalen, om nog vijf of zes maanden in 't bewind te volharden; onder beding, dat men hem, ter Dagvaart, met allen ernst onderſteunen, en zijn Berigtſchrift hem niet de handen zoude binden; als mede, dat hij niet zoude gehouden zijn tot eene vaste woonplaatze in *'s Graavenhage.* Voorts beſprak hij een daadelijk en onmiddelijk ontſlag uit zijnen dienst, in gevalle van handelinge van Vrede met den vijand,

of

of van overdragt van 's Lands Hoogheid, zonder behoudenis van Burgerlijke en Godsdienstige Vrijheid en Voorregten.

De verziende Staatsmans, naamelijk, hadt eenige flikkeringen ontdekt van de gezindheid der Engelsche Koninginne tot eenen vredehandel met Spanje. Dit baarde hem bekommering omtrent de gevolgen voor zijn Vaderland, indien de peis, tusschen de twee Mogendheden, met 'er daad getroffen wierdt. OLDENBARNEVELD deelde zijn vermoeden mede aan de Staaten, die, reeds van elders eenige kundschap bekoomen hebbende, te raade wierden, door hunnen Advokaat, den grond der zaake te doen peilen, bij den Engelschen Gezant Baron VAN BUKHORST. 't Geschiedde. Openlijk kwam de Ambassadeur bij hem uit, voor de gezindheid zijner Meesteresse tot den Vrede met Spanje. Doch zo als de Advokaat, van deeze bekentenisse, opening deedt aan zijne Meesters, voegde hij 'er nevens, dat een woord, tot hem alleen gesproken, naderhand ligtelijk in den hals konde gehaald worden; en verzogt, diensvolgens, dat eenige Staatsleden hem mogten worden toegevoegd, om, in aller tegenwoordigheid, de vraag te herhaalen. De Heer VAN BREDERODE, de President VAN DER MYLE en de Dordrechtsche Pensionaris MENIN wierden daar toe benoemd. Aan deeze Afgevaardigden deedt de Engelsche Baron de zelfde verzekering. Maar, nog dien zelfden naamiddag, den Heer VAN OLDENBARNEVELD bij zich ontbooden hebbende, belastte hij hem het stilzwijgen, alzo haare Majesteit van gevoelen konde veranderen, ter oorzaake van eene pas ingekoomene tijdinge. Deeze hieldt in, het berigt wegens de aanmermelijke schade, door den Engelschen Admiraal DRAKE, met het verbranden of doen zinken van een groot getal Spaansche Schepen, in de haven van *Kadix*, den Spanjaard toegebragt.

's Lands Advokaat, door het boven gemelde, reeds vol argwaan tegen den Graaf VAN LEICESTER, wierdt het bijkans tot overloopens toe, zints hij behendiglijk geraakt was aan kennisse van eenige geheime punten van diens Berigtschrift. Een derzelven hieldt in, op den Vredehandel met Spanje aan te dringen, en den Staaten voor te houden, de ondraaglijkheid om uit eigen middelen den Oorlog voor te zetten. Aan

de

de zijde des Landvoogds ontstondt hier uit een geweldig misnoegen tegen den Heer VAN OLDENBARNEVELD; op welken hij bestondt hevig uit te vaaren, in 't bijzijn van eenige Afgevaardigden der Staaten, wegens het mededeelen der straks gemelde kundschap, en dezelve ronduit voor onwaarheid te verklaaren. De Landvoogd bleef niet bij louter schelden en heeten liegen. Om van zo ijverigen tegenstreever ontslagen te worden, smeedde hij, ten deezen tijde, eenen aanslag, gemunt op zijne vrijheid, als mede van die van Graave MAURITS. Te weeten, de Graaf VAN LEICESTER, van *Dordrecht*, alwaar hij zich thans onthieldt, in allen spoed, met zijn pakkaadje, na *'s Hage* gereisd zijnde, zondt eenige Engelsche Vaandels na *Delfshaven* en *Maaslandsluis*. 't Zij op den grond van waarschijnlijke gissinge, of van ontvangene kundschap, LEICESTER was niet in de Hofplaats aangekoomen, of de Raadsheeren VAN WYNGAARDEN en KAASENBROOD waarschuwen den Advokaat, in den volgenden nacht, dat de Graaf iets tegen hem in den zin, en het voorneemen hadt, hem te ligten en na Engeland te voeren. Voor daauw en dag begeeft hij zich hier op na *Delft*, en verneemt aldaar, hoe in Zeeland wierdt verteld, dat men hem nevens MAURITS en eenige Staatsleden in verzekering hadt genomen, om voorts na Engeland vervoerd te worden. De schrandere Staatsman geenzins in den wind slaande een gerugt, 't welk, hoewel nu nog ongegrond, nogthans konde gestrooid zijn om den wensch en het doelwit zijner tegenstreeveren aan den dag te brengen, leide met eenigen in beraad, wat nu te doen stondt. 't Besluit viel, Prins MAURITS, zonder een dag toevens, den *Haag* te doen verlaaten, onder voorwendsel van ingekoomene kundschap van een vijandelijken toeleg op Zeeland, waar tegen hij, als Admiraal van dat Gewest, te voorzien hadt. Het besluit was niet genomen en volvoerd, of twee Raadsheeren kwamen OLDENBARNEVELD te *Delft* vinden, en hem verzoeken, de Prins mogt in den *Hage* wederkeeren. Doch hij was daar toe niet te beweegen, voordat hij zekere kennis hadt van de veiligheid, zo voor hem zelven, als voor zijne Doorluchtigheid.

Zo ijverig dus 's Lands Advokaat de slinksche bedoelingen des Landvoogds wederstreefde, even dapper voerde hij ook

in

in den baard eenen iegelijk, die het ondernam, in deszelfs maatregelen te treeden, of de voorſpraak daar van op zich te neemen. Dit ondervonden ten deezen tijde de Hervormde Predikanten. 't Is bekend, hoe LEICESTER, door gemaakte Godsvrugt en ſchijnbaaren ijver voor de waare Leere, den eerbied en toejuiching van een goed gedeelte der Geestlijkheid hadt gewonnen. Deeze, ziende het gezag van haar opperhoofd en voorſtander aan het daalen, meende niet buiten haar beroep te treeden, met 's Lands burgerlijken toeſtand zich aan te trekken, en hun, wien 't bewind daar van was toevertrouwd, met haare bedenkingen te onderhouden. Op den tweeden October des Jaars 1587 verſtoutten zich vier Predikanten, zich te laaten aandienen in de Vergadering der Hollandſche Staaten, en, in naame der Zuid- en Noordhollandſche, zo Nederduitſche als Walſche Kerken, dezelven ſchriftelijk te vertoonen: „ Hoe zij allerwegen, bij de vroome Christenen „ en beminnaars des Vaderlands, ook bij hen zelve, groote „ droefheid beſpeurden, ziende, zints geruimen tijd, niet „ alleen den loop des voordeels op den gemeenen vijand ge- „ ſtuit, maar ook de Landen ſchendig benadeeld; en hier uit „ geſchapenheid van 't uiterſte verderf en verbreekinge van „ het verbond met Engeland, door tweedragt van Regeerders „ en Gewesten. Aan alle opregte Christenen, en nog veel „ meer hun, Gezanten Gods en Regeerders in zijn huis, „ ſtondt het vrij, 's Lands welvaart bij de Overheid te heſ- „ pen bevorderen: dus baden zij, dat de Staaten, thans ver- „ gaderd om te raadpleegen op een antwoord aan zijne Door- „ luchtigheid (LEICESTER), niets wilden in agt neemen, dan „ Gods eere, en 's Lands en der Kerken behoudenis. Zij „ vertrouwden wel, dat deeze den Heeren ter harte gingen; „ maar, *zeiden ze*, 't gebeurde zomtijds, dat eenig bijzonder „ inzigt het oog des vernufts van de rechte ſtreek afleidde: „ dies baden zij den Almagtigen God, den Staaten de genade „ te verleenen, dat zij, ontledigd van alle hinderlijke harts- „ togten, zich tot een heilzaam beſluit mogten ſpoeden, en „ haare Majeſteit (van Engeland), nevens zijne Doorluchtig- „ heid, niet verder te verwijderen." In 't eerst ontvongen de Predikers een zagt antwoord. Doch de Heer VAN OLDEN-

BAR-

BARNEVELD, 't onvreden, dat lieden, eeniglijk geroepen om voor 't heil der ziele te waaken, dus buiten hunnen kring traden, voerde den Afgevaardigden, eenige dagen laater, van der Staaten wegen, met eenige ſcherpheid, te gemoete „dat 'er „ niets ſtondt in hun Vertoog, of de Heeren Staaten wisten 't, „ en nog veel meer daar toe; dat de zelfde Heeren 's Lands „ welvaart niet minder dan zij behartigden, en daar in wel „ zouden voorzien buiten hun: dies de vertooners wel thuis- „ waarts mogten keeren, en de Heeren met de zaaken begaan „ laaten."

LEICESTER, gelijk bekend is, keerde, eerlang, te rug na *Engeland*, afſtand gedaan hebbende, op bevel zijner Koninginne, van zijn bewind over de Nederlanden. Van dien kluister bevrijd, waren, zedert, de Staatsleden bedagt op zommige veranderingen in den algemeenen toeſtand en 't beleid van zaaken. Het Stadhouderſchap van het Sticht van *Utrecht* ſtondt thans open. OLDENBARNEVELD was van verſtand dat 's Lands oirbaar vorderde, dit Gewest, met Holland en Zeeland, onder éénen Stadhouder, van nieuws te vereenigen. Om de gezindheid der gemoederen te peilen, hieldt hij verſtand met eenige Stichtſche Heeren. Met veele moeite haalde hij dezelve tot zijn Ontwerp over. Diensvolgens wierdt, in de maand Februarij des Jaars 1590, de Stadhouderlijk waardigheid van het Sticht van *Utrecht* aan Prinſe MAURITS opgedraagen.

Meer en meer aangenaam, bij 's Lands Staaten, om zijnen ijver voor het algemeene welzijn, wierdt, onder dit alles, de Advokaat, en ondervondt hij daar af, nu en dan, ſpreekende bewijzen. De vermaarde verrasſing van *Breda*, door middel van een Turfſchip, was een aanſlag, door hem, onder de hand, begunſtigd en voortgezet. Tot loon daar van bekwam hij ten geſchenke een fraaien vergulden Kop, op welken de gantſche geſchiedenis kunſtiglijk gedreeven was. Een ander blijk van genoegen in zijnen dienst, beweezen hem, niet lang daar naa, de Staaten van Holland, ter gelegenheid dat hem een Zoon gebooren was, WILLEM, naderhand *Heer van Stoutenburg*. De Staaten ſtonden als getuigen over deszelfs Doop, beſchenken den Vader met eenen Kop, bij wijze van Pillegave, ter waarde van zeshonderd guldens, en het Kraamkind met eene Lijfrente van tweehonderd Guldens 's jaars.

On-

Onder de veelvuldige bezigheden, welke de Staaten om handen hadden, was het ſtuk der Kerkenordeninge tot nog toe op geenen vasten voet gebragt. Reeds in den Jaare 1582 hadt men daar omtrent eenig Plan beraamd, en de Heer VAN OLDENBARNEVELD, als een der Gemagtigden, daar in de hand gehad; doch, om veelvuldige beletzelen, was het, tot in den Jaare 1591, niet tot ſtand gebragt. Nu verdroot het den Advokaat, dat een ſtuk, van zo veel invloeds op de openbaare rust, ſloerende wierdt gehouden. Van hier dat hij, ten deezen tijde, den Staaten ernſtig aanraadde, om het ontworpen Plan, van nieuws, te doen onder handen neemen, en het voorts in orde en in trein te brengen. Om den Kerkelijken genoegen te geeven, meende hij, moesten, behalven acht Gemagtigden uit de Staatsvergaderinge en de Geregtshoven, even zo veele Predikanten daar toe benoemd worden. Spoedig hadt men het werk gereed, en zondt het aan de Geregtshoven; die het goedkeurden. Doch bij zommige Steden, gelijk ook bij een goed aantal Predikanten en Kerkenraaden, ontmoette het zo veel tegenſtands, dat de bekragtiging daar van agter bleef, hoe zeer ook de Advokaat, op de daadelijke invoeringe der beraamde Kerkenorde, van tijd tot tijd bleef aandringen.

Bij de aanvaarding van zijn Ampt hadt de Heer VAN OLDENBARNEVELD bedongen, niet te zullen gehouden zijn tot buitenlandſche bezendingen, dan met zijne eigen goedkeuring. Hij hadt dus aan zich voorbehouden, om over de voegzaamheid van 't bekleeden van zulk eenen post te mogen oordeelen. Deeze boodt zich aan in den Jaare 1598. Elk hadt thans den mond vol van den overdragt der Verééniqde Nederlanden, van Koning PHILIPS op zijne Dogter ISABELLA KLARA EUGENIA. Het listig Spaanſche Hof meende, door deezen afſtand, de Vereenigde Gewesten ligter tot Vredehandel te zullen brengen. Doch OLDENBARNEVELD en andere doorziende Staatsmannen hielden dit werk verdagt; zij beſchouwden het als een ſtrik, den Staaten geſpannen, om hen te ligter in 't net te brengen. Van hier dat men te raade wierdt, Gezanten te zenden na Frankrijk en Engeland, om de beide Mogendheden tot volharden in den Oorlog te beweegen. Tot het Gezant-

ſchap

ſchap na het eerstgenoemde Koninkrijk, liet zich de Heer VAN OLDENBARNEVELD gebruiken. JUSTINUS VAN NASSAU, Admiraal van Zeeland, Bastaard Zoon van Prinſe WILLEM DEN I, was zijn Amptgenoot. Te *Angers* hadden de Gezanten gehoor bij Koning HENRIK DEN IV. In eene beknopte Aanſpraak vertoonde de Advokaat, aan zijne Majeſteit, de kragt van het Verbond, onlangs door de Staaten met dezelve geſlooten, en met hoe veel gronds het houden daar van verwagt wierdt. Hij voegde daar nevens, van wegen zijne Meesters, eene beloſte van onderſtand in geld, ſchepen en manſchap, te water en te lande. Om den Koning te meer over te haalen, door het ſtreelen van deszelfs eerzucht, ſtondt hij ſtil op den roem, welke 'er, voor zijne Majeſteit, gelegen was in het vernederen der Spaanſche hooghartigheid, in tegenoverſtelling der ſchande, van zich den vrede te laaten opdringen door eenen vijand, wien men, door moedigen tegenſtand, ligtelijk de wet zoude kunnen voorſchrijven. Koning HENRIK hier op geantwoord hebbende, dat de nood hem tot vrede dwong, verklaarde de Advokaat te vertrouwen, dat de aanbieding der Staaten ſtrekken zoude, om zijne Majeſteit beter voorwaarden, dan zonder dezelve, te zullen doen bedingen van den Spanjaard. Afzonderlijk ontving de Heer VAN OLDENBARNEVELD verzekering, voor de Staaten, van eenen onderſtand in penningen, en dat zijn beste Oorlogsvolk altoos ten hunnen dienst zoude weezen.

In Frankrijk den last volbragt hebbende, ſtak de Advokaat met zijnen Amptgenoot over na *Engeland*, van waar het Staatsch Gezantſchap reeds vertrokken was. Met eene dus lang nooit gehoorde vrijmoedigheid, gaf hij aan Koninginne ELIZABET te verſtaan, „dat in gevalle haare Majeſteit, op het „voorbeeld van Frankrijk, met Spanje den vrede ſloot, de „Nederlandſche Staaten eerder zouden beſluiten tot den gevaar„lijkſten vrede, dan alleen den last des Oorlogs blijven tor„ſchen." Een looze trek, meent men, was deeze van den ſchranderen Staatsman, om alzo de Engelſchen te polſchen, of zij zelven niet den vrede zouden van de hand wijzen, wanneer zij verſtonden, dat de Staaten tot denzelven zouden kunnen beſluiten.

Geene

Geene blijken van verwijderinge, tusſchen Prins MAURITS en den Advokaat, hadt men tot nog toe vernomen, zo min als bij den laatstgenoemden eenigen argwaan tegen zijne Doorluchtigheid. Dit heilloos misverſtand mag, in zekeren zin, gedagtekend worden van de overwinninge, door MAURITS in den ſlag bij *Nieuwpoort* bevogten. Nevens de andere Afgevaardigden te velde, een van welke was de Heer VAN OLDENBARNEVELD, hadt deeze zich begeeven na *Oſtende*; den dag des Gevegts hadden ze aldaar, vol bekommeringe over den uitſlag, doorgebragt. Dit vertoeven der Afgevaardigden, op eenigen afſtand van het Slagveld, namen 's Prinſen Hovelingen te baate, om oneenigheid te verwekken, en 's Lands Regenten, bij de ſmalle Gemeente, in kleinagting te brengen; zij verſpreidden, en zogten elk in den mond te geeven, dat ze dapper in 't raad geeven waren, wanneer zij zelven buiten gevaar bleeven, terwijl ze den Veldheer, en 't gantſche Leger, ter hunner eigen beveiliginge, in den uiterſten nood gebragt hadden. Nevens zijne Amptgenooten gaf zulks aanleiding tot verwijderinge aan den Advokaat, van wien men, daarenboven, vermeld vindt, dat hij, van nu af aan, vermoedens begon op te vatten, dat MAURITS ſtondt, zo niet na de Opperſte magt, althans na hooger aanzien, dan hij tot nog toe gehad hadt.

In de maand April des Jaars 1603 overleedt ELIZABET, Koningin van Engeland, en wierdt, ſtraks daar naa, tot haaren Opvolger uitgeroepen, JAKOB DE I, Koning van Schotland. In de onderſtelling dat deeze verandering van Opperhoofd merkelijken invloed konde hebben op den ſtaat hunner zaaken, beſlooten ſtraks de Staaten, aan den nieuwen Koning, een plegtig Gezantſchap af te vaardigen. Dit wierdt bekleed door FREDERIK HENRIK, broeder van Prinſe MAURITS, WALRAVEN, *Heer* VAN BREDERODE, JAKOB VALKE, Rentmeester van Zeeland, en onzen Advokaat VAN OLDENBARNEVELD. Hun last hieldt in, den Koning op te zetten tegen den Spanjaard, en te beweegen tot onderſteuning der Vereenigde Gewesten, met naame ook om de elf Schepen, met toeſtemming der overleedene Koninginne, met Mond- en Krijgsbehoeften, in Engeland, belaaden, tot ontzet van *Oſtende*, van daar te mogen

voeren. Toen zij, bij den Koning, eenige geneigdheid tot vrede met Spanje bespeurden, zogten zij een spaak in 't wiel te stecken, tot bedwang van den reeds begonnen loop der onderhandelingen, door de aanmerking, dat, naa verloop van nog eenige weinige jaaren krijgvoerens, Spanje van zelve den vrede en de vrijheid zoude aanbieden. Om kragt te geeven aan deeze bedenkinge, en ten blijke van zijne naauwe verstandhoudinge, bragt de Advokaat ten voorschijn zekeren Brief van den Hertoge VAN BRUNSWYK, in welken deezen meldde, zulk een oogmerk van Koning PHILIPS, uit Keizer RUDOLF, in vertrouwen, verstaan te hebben. 't Gevolg daar van was, het sluiten van een Verbond tusschen Frankrijk en Engeland, waar in de Staaten mede begreepen waren.

Niet ongegrond bleek, eerlang, geweest te zijn, des Advokaats vermoeden, bij den Engelschen Koning geopperd, omtrent de aanstaande geneigdheid van het Spaansche Hof tot vrede. Verscheiden oorzaaken, bij den schranderen Staatsman voorzien, spanden te zamen ter bewerkinge van zulk eene gezindheid. Meer dan driehonderdduizend Kroonen ter maand kostte Koning PHILIPS de Oorlog: eene somme, reeds voor jaaren lastig, doch nu ondraagelijk geworden. Dit geldgebrek was oorzaak, dat de Koninklijke Veldheer, Markgraaf VAN SPINOLA, geenen kans ziende om den krijg, met eenigen roem, te blijven voeren, bij zijnen Meester, op eene Vredehandeling ernstig aandrong. Met deezen paarden hunne aanzoeken eenige Spaansche Grooten, te gader met de Portugeezen, thans aan het Spaansche juk onderworpen, klaagende, dat door de overwinningen der Staatschen ter Zee, hun Koophandel en Scheepvaart, zo in 't Oosten als in Europa, geheel ten gronde ging. De Aardshertogen, ALBERTUS en ISABELLA, voegden hunne wenschen daar nevens.

Reeds in den Jaare 1606 lieten de laatstgenoemden, aangaande hunne gezintheid, eenige opening doen, onder andere aan den Heere VAN OLDENBARNEVELD. Wijd van een loopende waren deswegen de gemoederen, hier te Lande. Zommigen beschouwden den Vrede als volstrekt hoopeloos. Eenigen, en onder deeze was Prins MAURITS, begeerden den vrede niet, al konde dezelve bewerkt worden. De Prins, door Krijgsroem

ver-

vermaard geworden, zogt dien nog wijder te doen klinken, door het voortzetten van den Oorlog. Zijne gezintheid wierdt gesterkt door de winzucht van Hollandsche en Zeeuwsche Kooplieden, dugtende, uit den Vrede, verloop van handel, en het wederkeeren daar van na *Antwerpen*, van waar hij vooral herwaarts was overgebragt. Een derden aanhang vondt men, en aan het hoofd van dien 's Lands Advokaat, die den Vrede als wenschelijk en noodig aanmerkten, en tot het bewerken van derzelven, op eerlijke voorwaarden, de gelegenheid thans gebooren agtten. De Advokaat wist, dat Holland den Oorlogslast voornaamelijk op den hals hadt, en, ondanks de verhooging van veele Imposten, in de laatste negen jaaren, zesentwintig millioenen guldens was ten agteren geraakt: eene schuld, die, bij 't voortzetten van den Krijg, van tijd tot tijd moest verzwaard worden.

Onder dit alles kende OLDENBARNEVELD het vermogen van Prinse MAURITS, en de onmogelijkheid, om zonder diens medewerking in zijnen wensch te slaagen. Met beleid en overleg moest dan het stuk ondernomen worden. Om zijne Doorluchtigheid eenigzins aan de hand te doen koomen, en te beweegen tot het hooren van den Spanjaard, die, in den Jaare 1607, daadelijke voorslagen van Vrede hadt gedaan, bragt hij den Prinse onder 't oog „ dat de voorgeslagene Vredehande„ling niet te verwerpen was, naardien de Koning van Enge„land, die het Oorlogvoeren werkeloos aanzag, daar door tot „ kragtiger bijstand zoude genoopt worden. Ook zou de „ Koning van Frankrijk, die eene hooger bedoeling, dan een „ enkel bondgenootschap met de Staaten, hadt, niet ledig zit„ten, ziende dat de weg tot Vrede hun wierdt aangewee„zen. Met dit alles was hij 't eens met zijne Doorluchtig„heid, dat, zonder eene voorafgaande erkentenis van de vrij„heid en onafhankelijkheid deezer Landen, geene onderhan„deling moest begonnen worden." Aan 't einde van 's Mans redenen hieldt zich Prins MAURITS, alsof hij zich door den Advokaat hadt laaten overhaalen. 't Gevolg daar van was, eene Wapenschorzing van acht maanden met den vijand. De bekragtiging daar van, door den Spaanschen Koning, gaf aanleiding tot merkelijke oneenigheid onder de Staatsleden. Eene

talrijke Vloot, onder den Admiraal JAKOB VAN HEEMSKERK uitgezonden, en die, ten koste van het leeven diens Vlootvoogds, de zege hadt bevogten bij *Gibraltar*, bevondt zich nog in die vaarwaters. Bij de bekragtiging der Wapenschorzinge, wierdt op het te rug ontbieden van der Vloot aangedrongen. Verscheiden Leden, ter Algemeene Staatsvergaderinge, beschouwden dien eisch als een blijk van de vijandelijke loosheid, en dat men de Staaten zogt te ontwapenen, om hun vervolgens onverhoeds op het lijf te vallen. In dit begrip stondt Prins MAURITS, en beweerde, uit dien hoofde, dat de Vloot eerder versterkt, dan opontbooden diende te worden. Van een ander verstand was OLDENBARNEVELD, staande houdende, dat 'er geen raadpleegen viel over 't gebruik der Zeemagt, vermids de belofte der Staaten, aan Spanje gedaan, haar geenen onderstand te zullen toezenden, het wederkeeren na de Vaderlandsche Havens van zelf insloot. Zijn gevoelen hadt de overhand, en deedt, ter Algemeene Vergaderinge, bij de meerderheid, tot het opontbod besluiten.

Terwijl de Wapenschorzing duurde, en met een de onzekerheid, wat 'er het gevolg van zijn zoude, 't zij verlenging daar van, of 't hervatten van den Oorlog, woelden tegen elkander de voorstanders van den Oorlog en van den Vrede. Prins MAURITS, op het krijgvoeren belust, nam, nevens andere middelen, de Predikanten te baate, om de zulken, die van Vrede spraken, van heimelijk verstand met den vijand in verdenking te brengen. Onder 't gemeen won hier door zijne Doorluchtigheid veele aanhangers. De Advokaat, daarentegen, wist, door zijn schrander beleid en inneemende voordragt van redenen, tot zijne vredegezinde gevoelens over te haalen de Regenten van de meeste Hollandsche Steden, bij welke hij groot gezag hadt.

Merkelijk ongenoegen, intusschen, ontstondt, uit deezen strijd van gevoelens, tusschen de twee aanzienlijke persoonaadjen. Prins MAURITS kon niet dulden, dat een Man, verre beneden hem in afkomst en rang, hem gestadig den voet dwars zette, en zomtijds deedt tuimelen. Zo hoog klom eens het Vorstelijk ongenoegen, naar verhaal van zommigen, dat de Veldheer den Advokaat openlijk heette liegen, met eene dreigende

gende opligting van zijne hand om hem te ſlaan. OLDENBARNEVELD, daarentegen, gaf niet onduidelijk zijne bekommernis te verſtaan, dat 's Prinſen ijver voor den Oorlog ten grondſlage hadt, zijn zoeken van meerder gezag in den Staat, dan met deszelfs vrijheid beſtaanbaar was. Misſchien ware, van toen af, de verwijdering verder toegenomen, zonder de tusſchenſpraak van den Franſchen Gezant JEANNIN, die, voor dit maal, de verdeeldheid wist bij te leggen.

Onder dit alles hadt OLDENBARNEVELD, en die 't met hem hielden, bewerkt, dat, met den vijand, over Vrede of Beſtand, in nadere onderhandeling zoude getreeden worden. *'s Graavenhage* wierdt tot de plaats daar van, en 's Lands Advokaat tot eenen der Staatſche Gemagtigden benoemd. In den aanvang des Jaars 1608 opende men de vermaarde Bijeenkomst. De Advokaat voerde hier voornaamelijk het woord, van wegen de Algemeene Staaten. Mannentaal ſprak hij tot de Spaanſche Afgevaardigden, om te doen verſtaan eene volſtrekte ongezindheid tot het treeden in verdere onderhandeling, 't en zij, als een vooraſgaand punt, de vrijheid en onafhankelijkheid der Staaten alvoorens erkend waren. Even ernſtig ſprak hij voor de vrijheid van den Scheepvaart op de Oostindiën, van welken de vijand afſtand begeerde. De Advokaat wierdt hier in onderſteund door Prins MAURITS. Doch hunne inzigten waren niet de zelfde. MAURITS drong op deeze vrijheid, omdat hij meende, dat dezelve nimmer toegeſtaan, en, diensvolgens, met het afbreeken van de onderhandelinge, de Oorlog zou hervat worden. OLDENBARNEVELD was van begrip, dat de Spanjaard, zo in 't naauw gebragt als hij was, liever de begeerde Scheepvaart zou inwilligen, dan den Krijg vernieuwen.

Geduurende de onderhandeling, liep de Wapenſchorzing ten einde. Veel werks kostte het den Advokaat, om Prins MAURITS, en anderen, die na het wederopvatten der Wapenen verlangden, in de verlenging daar van te doen ſtemmen. Hij hadt te doen, behalven eenige Gewesten, ook met de Franſche en Engelſche Gezanten. Zijn vindingrijk vernuft behaalde de overhand, door te bedingen, dat de Wapenſtilſtand tot aan het einde des jaars, doch de onderhandeling niet langer dan

twee maanden zoude duuren. Op deezen grond tradt ook zijne Doorluchtigheid in 't gevoelen van den Advokaat.

Een kunstigen trek, staande de onderhandeling met den Spanjaard, speelde de Heer VAN OLDENBARNEVELD aan Prinse MAURITS. Om Koning HENDRIK DEN IV, bondgenoot der Staaten, wendig te maaken van den Oorlog, hadt men hem voorgeleid den Staat van Oorlog, opgemaakt door Prins MAURITS en den Raad van Staate, en daar uit getoond, dat 's Lands inkomsten, vermeerderd met den onderstand van Frankrijk, niet toereikende waren om den Oorlog met een gelukkigen uitslag voort te zetten. Doch MAURITS hadt niet begreepen, dat de Advokaat hem de Oorlogskosten te hoog hadt doen stellen, en daar door te wege gebragt, dat de Fransche Koning de toestemming niet konde geeven tot eenen onderstand, boven zijn vermogen.

Intusschen ontmoette de Onderhandeling zo veele zwaarigheden, dat men wel ras de onmogelijkheid vernam van het sluiten van een bestendigen Vrede. Duidelijk zag dit 's Lands Advokaat; die hierom neigde tot een Bestand voor een geruimen tijd. Hij wierdt daar in ondersteund door JEANNIN, Gezant van Frankrijk, als die een Bestand, bij welken 's Lands vrijheid wierdt erkend, even voordeelig oordeelde, als een vasten Vrede, voor zijns Meesters inzigten omtrent de Nederlanden.

Koning HENRIK, naamelijk, ging, ten deezen tijde, zwanger van een plan, om, 't eenigen dagen, zich een hoog gezag in de Vereenigde Gewesten te doen opdraagen. Om de gewigtige gevolgen daar van, voor 's Lands Advokaat, moeten wij van het gehandelde daar omtrent kortelijk verslag doen.

Ter bereikinge van zijn doelwit, hadt Koning HENRIK, hier te Lande, vrienden noodig. Onder andere zogt hij den Heer VAN OLDENBARNEVELD te winnen. Zijne beide Zoonen vertoefden thans ten Fransschen Hove, en wierden aldaar met gunstbewijzen overladen. Aan den Vader boodt de Gezant JEANNIN, van 's Konings wegen, een geschenk aan, 't welk, naa lang weigeren, aangenomen, en door hem zelven, naderhand, op twintigduizend guldens wierdt begroot. Of hij in deezen wel of kwalijk gehandeld hebbe, zullen wij niet be-

oor-

oordeelen. Voorzigtiger hadde hij gewisselijk gehandeld, door het geschenk te wijzen van de hand; hoewel uit het aanneemen geenzins kan worden afgeleid, dat hij slinksche oogmerken of het onheil van den Staat bedoelde. Hoe 't hier mede zij, ondanks den ijver van Prinse MAURITS voor het hervatten van den Oorlog, en niettegenstaande de handel, over het sluiten van een veeljaarig Bestand, was afgebroken, liet de Heer VAN OLDENBARNEVELD niet af, op de noodzaakelijkheid daar van aan te dringen. Op zeer veel schimps en onaangenaams kwam hem dit te staan. Het regende wel haast van Spot- en Smaadschriften, in welke de Advokaat als een smeeder van verderflijke aanslagen wierdt doorgestreeken. Men vertoonde hem in dezelve, als iemand, welke, door het groot gezag, welk hij zich hadt weeten aan te matigen, mannen van veel hooger staat (Prins MAURITS, onder andere) lastig viel, en zijns gelijken verre boven 't hoofd gewassen was. In zekere Brieven, heimelijk gestrooid, wierdt het Bestand vertoond als een listige vond des vijands, en de Advokaat, als zich bedienende van slinksche middelen om het door te drijven, waardig gekeurd eenen schandelijken dood te sterven.

De Heer VAN OLDENBARNEVELD, dus bloot gesteld aan openlijke tegenspraake en de schendzucht van duisterlingen, vondt geraaden, zich te onttrekken aan soortgelijke onaangenaamheden, door het nederleggen van zijne bedieninge. In de Vergadering van Holland verscheenen zijnde, vertoonde hij aldaar „ dat het misnoegen en de haat der Grooten hem niet „ overwagt overkwamen; dat hij, evenwel, om zijn Vader- „ land dienst te doen, nimmer eenige gevaaren hadt ontzien, „ houdende hij zich, tegen alle gerugten en toevallen, gewa- „ pend met den troost van een gerust geweeten; doch dat „ hij nu, de in zich zelve onaangenaame zaak van 't Bestand „ verzwaard ziende met den haat tegen zijnen persoon, den „ Staaten verzogt, eenen anderen dienaar, die minder gehaat „ was, zijne plaats te doen vervangen, om 's Lands welzijn „ te behartigen." 't Woord was 'er naauwlijks uit, of de Staatsman verliet de Vergadering. Terstond naa zijn vertrek ging men aan het raadpleegen, en besloot, eenige Gemagtigden aan hem te zenden, met verzoek, dat hij den Staat, wel-

ken hij zo lang en getrouw hadt gediend, in deeze bezwaarlijke tijden niet wilde verlaaten, maar voortgaan om dien van zijnen raad te dienen. Zulk een blijk van vertrouwen was meer dan genoeg, om den Heer VAN OLDENBARNEVELD van besluit te doen veranderen. Van nieuws aanvaardde hij zijn zwaarwigtig ampt.

De zaak van het Bestand was nog al het groote onderwerp, 't geen MAURITS en OLDENBARNEVELD van elkanderen verwijderde. Zij wierden, eenigermaate, tot één gebragt, door de herhaalde tusschenkomst van den Fransschen Gezant JEANNIN; welke zijne Doorluchtigheid van gevoelen deedt veranderen, door het vertoonen van eenen Brief van zijnen Meester, inhoudende eene weigering van onderstand, in gevalle men, zonder naar voorslagen te luisteren, den Oorlog wilde doorzetten. OLDENBARNEVELD versterkte 's Prinsen geneigdheid tot het Bestand, door de bewilliging, dat, geduurende hetzelve, dertigduizend man behoorden op de been gehouden te worden. 't Een en ander hadt ten gevolge, dat Prins MAURITS, even sterk als hij voorheen tegen het Bestand was vooringenomen, nu voor hetzelve ijverde.

Naa lang en veel onderhandelens, wierdt men 't, eindelijk, eens, ook ter Algemeene Vergaderinge, omtrent het aangaan van een Bestand, op den elfden Januarij des Jaars 1609. Den hoofdzaaklijken inhoud van het kloekmoedig besluit, op dien dag uitgebragt, zullen wij hier nederstellen, vermids men zo het ontwerpen als daadelijk aanneemen van hetzelve inzonderheid hadt te danken aan het beleid en vernuft van den Heere VAN OLDENBARNEVELD. Het hieldt in, dat in gevalle de handeling over Bestand verderen voortgang hadde, het eerste en voorafgaande punt niet anders dan op de volgende wijze moest worden ingerigt: „ Dat de Aardshertogen, ten overvloede, zo „ wel in hunnen naam als in dien des Konings van *Spanje*, „ verklaarden, te vrede te zijn om met de Heeren *Staaten* der „ Vereenigde Gewesten te handelen, in de hoedanigheid en als „ dezelven houdende voor vrije Landen, Gewesten en Staaten, „ op welke zij niets eischten, en dat zij met hun, in de ge- „ melde naamen en hoedanigheden, een Bestand aangingen; dat „ men niet zou gedoogen, dat 'er eenige Kerkelijke of Wae-

„ reld-

„ reldlijke zaaken, ſtrijdig met de gemelde vrijheid, wierden „ voorgeſlagen, noch nieuw uitſtel gezogt, ter oorzaake van „ den Indiſchen handel of andere punten: en zo het tegen- „ deel, van wegen den Koning van Spanje of de Aardsher- „ togen, gedreeven wierdt, langer dan acht dagen, *dat men* „ *alsdan de handeling afbreeken, en met gemeene magt,* „ *en, indien het konde zijn, met hulp der Koningen, Vor-* „ *ſten en Staaten, begunſtigers der goede zaak, de Wape-* „ *nen wederom zou opvatten.*" Door zulk een beſluit handhaafde de Advokaat de Vrijheid en Onafhankelijkheid der Staaten, zonder de erkentenis van welke zommige Gewesten thans een Beſtand wel zouden hebben willen aangaan. De zaaken zulk eenen keer hebbende doen neemen, vertrok de Heer VAN OLDENBARNEVELD, nevens andere Gemagtigden, na *Antwerpen*, alwaar eene nadere bijeenkomst was beleid, tusſchen de wederzijdſche Afgevaardigden, en tekende aldaar, op den negenden April, het verdrag van een Beſtand, welks duuring geſteld was op den tijd van twaalf jaaren.

Naa het tot ſtand brengen van dit volwigtig onderwerp, hielden twee zaaken, Prins MAURITS betreffende, den Advokaat onledig. De eene raakte de inkomſten, de andere den invloed zijner Doorlugtigheid op de Regeering. Bij het opſchorten van den Oorlog zou de Prins merkelijk nadeel lijden, indien zijne Krijgswedde ingehouden of beſnoeid wierdt; om nu niet te zeggen dat hij met 'er daad, zints de Wapenſchorzing, weezenlijke ſchade leedt, door het misſen van zijn aandeel in de brandſchattingen. Door den Franſchen Gezant JEANNIN wierdt op ſchaêvergoedinge ernſtig aangedrongen; aangaande de billijkheid daar van was de Advokaat volkomen eens met denzelven, doch tevens van oordeel, dat in de wijze der bezorginge met omzigtigheid moest gehandeld worden. Indien men, onder het handelen over Beſtand, de zaak op 't tapijt bragt, zoude het ſchijnen, meende hij, alsof de Prins daar mede was overgehaald ter bewilliginge van eene zaak, welke, dagt hij, ook buiten denzelven zou kunnen voltrokken worden. 't Gevolg hier van was, dat den Prinſe, nevens 't behoud zijner wedde, ten beloope van tachtigduizend guldens, eene gelijke ſomme, ter ſchaêvergoedinge van

brandſchattingen en verbeurdverklaaringen, wierdt toegeleid, ieder jaar, zo lang het Beſtand zoude duuren.

Meer zwaarigheids was 'er vast aan de vermeerdering van aanzien en gezag, welke de Koning van Frankrijk, met oogmerk om Prins MAURITS nader aan zich te verbinden, aan denzelven, in de Nederlanden, zogt te doen opdraagen. Van het ſtilſtaan der Krijgsbedrijven moest het natuurlijk gevolg zijn, vermindering van invloed, naardien zijne Doorluchtigheid, meestal te velde zijnde, zich met zaaken van Regeeringe weinig hadt bemoeid, en vooral van de Krijgslieden meest na de oogen was gezien. Veelen beſchouwden 't, uit dien hoofde, als betaamelijk, dat hem, ook hier omtrent, eenige vergoeding wierdt gedaan. De Advokaat zelve was, 't eenigen tijde, niet afkeerig van de opdragt van meerder gezag, doch veranderde, naderhand, van gevoelen: misſchien, omdat hij daar uit voor hem zelven eenige vermindering van invloed te gemoete zag.

En, inderdaad, de Heer VAN OLDENBARNEVELD, hoewel een dienaar der Staaten van Holland, vermogt thans bijkans alles in het Gemeenebest. Door zijne langduurige dienſten, aan deeze Staaten beweezen, hadt hij derzelven volkomen vertrouwen gewonnen, en wist de ſtemmen hunner Vergaderinge, doorgaans, naar zijnen zin te leiden. Van wegens Holland was hij de gewoonlijke Afgevaardigde ter Algemeene Staatsvergaderinge, en hadt ook aldaar zo veel invloeds verworven, dat hij de ſtem van zijn Gewest zeer wel wist te doen gelden, naardien de meeste overige Provincien zich gereedelijk naar Holland voegden.

Dit niettegenſtaande meenden zommige kundige Staatsleden, merkelijke gebreken te beſpeuren in den tegenwoordigen vorm van Regeeringe. Een derzelven was, het mangel aan een vastgeſteld middel, om de geſchillen, tusſchen de bijzondere Gewesten, en tusſchen de Steden van ieder Gewest, volſtrekkelijk en met gezag te beſlisſen. Hierom ſloeg men voor, als een tweeledig middel, om den Prinſe grooter gezag op te draagen, en het bedoelde gebrek te verhelpen „ het oprigten „ van eenen Raad van Regeeringe, aan welks hoofd Prins „ MAURITS zou geſteld worden; dat aan deezen Raad ſtaan

„ moest,

„ moest, de beslissing van alle geschillen, tusschen de Ge-
„ westen ontstaan, als mede de uitvoering van de besluiten
„ der Algemeene Staaten, zelf, des noods, door geweld; en
„ dat voorts de Raad op alle andere zaaken van Regeeringe
„ mogt raadpleegen en besluiten." Verscheiden raadpleegingen vielen op dit ontwerp. De Advokaat VAN OLDENBARNEVELD, bedugt, zo wel voor vermindering van eigen aanzien, als voor nadeelige gevolgen van 's Prinsen dus hoog geklommen gezag, wordt gemeenlijk gehouden voor den voornaamsten bewerker van het telkens verschuiven, en vervolgens het geheel ter zijde stellen, van veranderinge in den Regeeringsvorm.

De Kerkelijke oneenigheden, welke, kort naa den aanvang des Bestands, de Vereenigde Gewesten, vooral Holland, begonnen te beroeren, verschaften den Heere VAN OLDENBARNEVELD zeer veele moeite en onaangenaamheden. Een vriend van gemaatigdheid, en afkeerig van het stoutmoedig bepaalen van duistere Leerbegrippen, neigde hij, al vroeg, over tot de zijde der Remonstranten, wien, veelal, de naam naaging van de twee gemelde hoedanigheden. Eene nieuwe bron was deeze van verwijderinge, tusschen Prins MAURITS en den Advokaat, als wordende de eerstgemelde gemeenlijk gehouden, den Contra-Remonstranten ijverig te zijn toegedaan. OLDENBARNEVELD, gelijk wij, te vooren, hebben aangetekend, hadt de hand gehad, in den Jaare 1591, in het ontwerpen van eene Kerkenordeninge, doch niet kunnen slaagen in het doen invoeren van dezelve. Van nieuws bragt hij, in den Jaare 1611, dit onderwerp op het tapijt, en ijverde sterk voor de invoering. Zijn inzigt hier omtrent was, vermits, bij de genoemde Kerkenordening, aan de burgerlijke Overheid groot gezag in Kerkelijke zaaken wierdt gelaaten, langs deezen weg de Kerken te voorzien van Leeraars, geneigd tot gemaatigdheid en vrede. En 't geschiedde, veelligt, door zijne bewerking, dat in den aanvang des Jaars 1612, bij de Staaten van Holland, het besluit wierdt genomen, hoewel de nieuwe Kerkenordening nog niet was ingevoerd, volgens 't welk „ ieder Stad of Dorp, indien de Regeering aldaar zulks
„ geraaden vondt, in het beroepen van Kerkendienaaren, bij
„ voorraad, naar de gemelde Kerkenordening zich hadde te
„ schik-

„ ſchikken." Nog eenen ſtap deedt de Advokaat, ter handhaavinge van den Vrede in de Kerk van Nederland. Hij kende den ſmaak van Koning JACOB DEN I van Engeland; een Vorst, beter paſſende op een Godgeleerden Stoel dan op een Koninklijken ſtroon; hij kende, bovendien, 's Vorſten invloed op verſcheiden Staatsleden hier te Lande, en hoe veel het zoude afdoen, indien deeze den Vrede aanraadde. Ten dien einde vondt de Heer VAN OLDENBARNEVELD middel, om den Koning den waaren ſtaat der Nederlandſche Kerkgeſchillen te doen voordraagen, en voorts Brieven van daar, aan de Algemeene Staaten, gelijk ook aan die van Holland, te doen afgaan, bij welke de betwiste Leerſtellingen in zulk een licht geplaatst wierden, dat de wederzijdſche voorſtanders, beſtaanbaar met de liefde tot de waarheid, elkander konden en behoorden te verdraagen. Doch deeze zucht tot gemaatigdheid was van heillooze gevolgen voor de Advokaat. Zijn zoeken van verandering in den Godsdienst (dus noemde men zijne ſtraks vermelde bemoeijingen) hadt, zeide men, ten grondſlage, omdat hij het Land aan Spanje hadt verkogt. Zelf ging hem de naam naa, van een Loontrekker te zijn van dat Koninkrijk, en dat hij Spaansch geld uitdeelde, ten nadeele des Vaderlands. Het oog hebbende op den Heer VAN OLDENBARNEVELD, liet de Heer AARSSEN van zich gaan, dat het gezag van zommigen niet zo vast gevestigd was, of het konde nog wel ter neder geworpen worden.

OLDENBARNEVELD, hoewel dus een voorwerp der opſpraake van de zulken, wien zijn hoog gezag in den weg ſtondt, verzuimde daarom niet, op middelen bedagt te zijn, ter bereikinge van heilzaame doeleinden, of om het Land van drukkende lasten te ontheffen. Het Jaar 1616 leverde hier van een bewijs op. Bij het Verdrag, in den Jaare 1585, met Koninginne ELIZABET aangegaan, was bepaald, dat, ter verzekeringe van de betaaling der opgeſchortene penningen aan de Staaten, de Stad *Vliſſingen* met het Kaſteel *Rammekens*, op het Eiland *Walcheren*, en de Hollandſche Stad *den Briel*, door haare Majeſteit met Troepen zouden bezet worden, tot dat de afloſſing zou geſchied zijn. Om den bezwaarden ſtaat van 's Lands penningen, hadt men, tot nog toe, het werk niet durven bij de hand neemen: alzo,

bij

bij de laatſte afrekening, met Koning JABOB DEN I, gebleeken was, dat de Algemeene Staaten hem nog acht millioenen guldens ſchuldig waren. Intusſchen was het Engelſche Krijgsvolk, hier te Lande, merkelijk over de hand; en eene zaak, welke ten deeze tijde het onderwerp was van het algemeen geſprek, deedt de ontruiming der Steden en Sterkten vuurig verlangen.

Koning JAKOB DE I was thans in onderhandeling, met PHILIPS DEN III, Koning van Spanje, over eene huwelijksverbintenis, tusſchen zijnen Zoon, den *Prins van Wales*, met de Infante van Spanje. OLDENBARNEVELD, voor wien niets bedekt bleef van 't geen ten Engelſchen Hove omging, kreeg ſpoedig de lucht van deezen handel. Straks doorzag hij het gevaar daar van voor den Staat, gegrond op de vreeze, dat de Spaanſche Koning, als eene voorwaarde des huwelijks, de overlevering der verpande Steden zoude vorderen, en dat Koning JAKOB, die zeer geſteld was op het huwelijk van zijnen Zoone, daar aan de toeſtemming zoude geeven. Straks leide hem het gevreesde gevaar op den inval, ter beraaminge van een middel tot losſinge der meer genoemde Steden. De geldbehoefte van Koning JAKOB kwam hem wonder wel te ſtade. Met dit alles moest hier beleid te baate genomen, en de zaak in zulker voege onderleid worden, dat de herlevering der Steden van de zijde van Engeland wierdt voorgeſlagen, om, aan onze zijde, niet in de verpligting te zijn om de volle ſomme van acht millioenen te betaalen. Op de volgende wijze wierdt het ſluk ondernomen.

Men liet de Engelſche Bezetting, in de verpande Plaatzen, eenigen tijd, onbetaald. Zij viel daar over klagtig aan den Koning, die de Staaten tot betaaling vermaande. Deeze beriepen zich op de ſchaarsheid van penningen, gaven het Krijgsvolk goede woorden, doch verſchooven de betaaling. Bij het dringen in Engeland, om voldoening der agterſtellen, gaf de Staatſche Gezant NOËL DE KARON, als uit zich zelven, te verſtaan, dat de Staaten, veelligt, zouden beſluiten, om alle 's Konings agterſtallen te betaalen, indien zijne Majeſteit konde goedvinden, de herlevering der Steden van verzekeringe aan te bieden. Deeze voorſlag deedt de begeerde uitwerking. De Koning, bij geſchrifte, zijne genegenheid betuigd hebbende omtrent de wederder-

dergave der Steden, tradt, wel haast, de Staatsche Gezant in onderhandeling met de Leden van 's Konings Raad, en bragt te wege, dat met eene somme van twee millioenen zevenhonderdduizend guldens alle 's Konings agterstallen betaald, en daar tegen de Engelsche Bezettingen uit de Steden van verzekeringe zouden getrokken worden. In eens wierdt dus de Staat verlost van eene afhankelijkheid van Engeland, welke ruim dertig jaaren hadt geduurd; en om welke van den halze te schuiven, meenig Staatsman vergeefsche poogingen hadt aangewend. Op Koning JAKOB hadt het bedrijf van OLDENBARNEVELD de uitwerking, dat hij, ziende dat men hem verkloekt hadt, zedert altoos van hem een kwaad gevoelen hadt.

Zelden ontstonden 'er buitengewoone onlusten in de Kerk, dat zij geenen invloed hadden op den Staat. De scheuring, tusschen de Remonstranten en Contra-Remonstranten, die nu, meer en meer, wijder begon te gaapen, hadt zulk eene uitwerking. Van weerkanten zogt men, hoewel met ongelijken uitslag, lieden op 't kussen te helpen, de bijzondere denkwijze van de eene of andere partij toegedaan. Langzaam, intusschen, ging dit toe, tot dat het meer openlijk bleek, na welken kant Prins MAURITS overhelde. Van toen af maakten de Contra-Remonstranten buitengewoone veranderingen, eerst in de Regeeringen van de kleine Steden, die geene stem in Staat hadden, om vervolgens in de groote Steden het werk te beginnen. Voor 't scherpziend oog van den Heere VAN OLDENBARNEVELD kon de bedoeling van dit alles niet verholen blijven. Bij hem, zo wel als bij andere Staatsleden, ontstondt een vermoeden, dat de Godsdienst slegts tot een dekmantel der gemaakte veranderinge diende, en het waare doelwit was, om Prins MAURITS, langs dien weg, tot Graaf van Holland, of tot Heer der Vereenigde Gewesten, te verheffen; waar toe de weg zou gebaand worden, door zich te verzekeren van de meerderheid in de stemmende Steden. Om de opschuddingen, welke hier uit te dugten stonden, en met een het doordrijven van het ontworpen plan, te weeren, was men op de noodige middelen bedagt. Als het meest voegzaam, tot dit oogmerk, beschouwde men het aanneemen van *Waardgelders*; zijnde zodanige Manschappen, welke, zonder daadelijken dienst

te doen, zich voor *geld* gereed hielden om de wapenen te voeren, in gevallen van nood, tegen welken zij, bij voorraad, *bewaard* wierden. OLDENBARNEVELD ijverde inzonderheid voor dit middel; en 't geschiedde door zijne bewerking, dat, op den vierden Augustus des Jaars 1617, bij de meerderheid van Holland, daar toe beslooten wierdt. Van toen af aan begon men, ginds en elders, zodanige Waardgelders aan te neemen. Ook meent men, dat eene reize, welke de Advokaat, kort daar naa, na *Utrecht* deedt, aangeleid was om 't werk te bevorderen. Hij vertoefde aldaar geruimen tijd, ter oorzaake, zeide men, van eene sleepende ongesteldheid, doch, inderdaad, gelijk zommigen meende, om, onder dien schijn, te handelen met eenige Stichtsche Heeren, met welke hij, reeds te vooren, gewoon was over zaaken van gewigt te spreeken.

Mishaagende als de aangewende middelen aan Prinse MAURITS waren, was het eigenaartig te verwagten, dat hij het voortzetten van dezelve, zo veel mogelijk was, zou tragten te verijdelen. In *den Briele*, onder andere, was men voor opschudding bedugt, en leide, om die reden, in beraad, eenige Waardgelders aan te neemen. Doch men vondt beter geraaden, de tegenwoordige Bezetting onder eenen nieuwen Eed van getrouwheid aan 's Lands Staaten te brengen. Zijne Doorluchtigheid, zulks vernomen hebbende, bragt heimelijk, tegen den zin der Wethouderen, twee Vendels Voetvolk binnen de Stad, en zogt zijn bedrijf te verschoonen, met het voorgeeven, dat hij, vernomen hebbende, hoe men van zin was, Waardgelders aan te neemen, 't welk hij voor onbehoorlijk hieldt, zulks op deeze wijze hadt zoeken te voorkoomen. Om aan de zaak nog een anderen glimp te geeven, en den Heer VAN OLDENBARNEVELD gehaat te maaken, deedt men, onder 't volk, een gerugt loopen, volgens 't welk de Advokaat de Stad aan den Spanjaard verraaden hadt, en reeds dezelve zou geleverd hebben, indien de Prins zulks niet voorkoomen hadde. Een ander gerugt, tot het zelfde oogmerk, ten deezen tijde gestrooid, hieldt in, dat de Stad *Vlissingen*, door 't bestel van den Advokaat, aan zekere zijde open lag, op dat zij te gemaklijker aan de Spaansche konde geleverd worden.

Uit

Uit het zelfde inzigt, waar mede OLDENBARNEVELD het aanneemen van Waardgelders hadt bevorderd, verklaarde hij zich tegen het houden van een Nationaal Sijnode, alzo hij van meening was, dat de zaak der Remonstranten op hetzelve het onderspit zou delven, en dus de gezogte verandering in de Regeering te gewisser voortgang hebben. Hij hieldt daar over, op zekeren tijd, een gesprek met den Haagschen Remonstrantsgezinden Leeraar JOANNES UITENBOGAARD, welke hem zogt te beduiden, dat men, door 't eenvoudig inwilligen van het Sijnode, geene verandering in de Regeering hadt te wagten, en, daarentegen, meerder hoope behieldt, om de zaak der Remonstranten eenmaal hersteld te zien, zelf naa dat zij in het Sijnode veroordeeld was geworden. Doch de Advokaat, verder ziende dan de Leeraar, hadt eenvoudig daar op geantwoord: *Wilt gij 's Lands geregtigheid weggeeven; ik niet.*

De Heer VAN OLDENBARNEVELD, in 't laatst van het Jaar 1617, ter oorzaake van zijne zwakheid en hooge jaaren, ontslag van zijn Ampt verzogt, doch, op sterk aanhouden der Staaten van Holland, beloofd hebbende, in hetzelve te zullen volharde, wierdt, zedert, van tijd tot tijd, met vinnige Schotschriften, meer en meer, aangerand. Kwaadaartigheid en ongerijmdheid dongen in dezelve na den hoogsten prijs. In een van dezelve, tot titel voerende *Praktijk van den Spaanschen Raad*, wierdt uitgestrooid dat hij geld hadt getrokken van Spanje. Volgens eenen Brief, uit *Brussel* aan Prinse MAURITS geschreeven, en die, bij zijne Doorluchtigheid, gedeeltelijk geloof vondt, zou OLDENBARNEVELD geheele Koffers met gouden Pistoletten uit Spanje ontvangen hebben. In den zelfden toon zong een ander zeer befaamd Lasterschrift, doch geschreeven en met eigen hand ondertekend, door eenen JAN DANKERS, voorheen Notaris in *'s Hage*, doch naderhand te *Amsterdam*, werwaarts hij gevlugt was, om de vervolgingen van den Fiskaal van den Hove, om zekere andere misdaad, te ontwijken. Men las in het zelve, „ dat men voet bij stuk zetten, en den Advo„ kaat bewijzen zoude, dat hij honderdentwintigduizend Du„ kaatjes ontvangen hadt." — „ Gaat tot *Brussel*, las men 'er, „ 't staat daar klaarlijk geschreeven, op 't Register, daar de „ andere gestreelden staan, met naam en toenaam." 't Geschrift,

den

den Schrijver ontvallen, was door iemand opgeraapt, en den Advokaat toegezonden. Deeze bragt het in de Vergadering van Holland, en verklaarde aldaar, „ dat men hier eenen „ Schrijver hadt, die, gelijk andere Schotschrijvers, zijnen „ naam niet verzweeg, maar *voet bij stuk zetten, en zijne „ beschuldiging bewijzen wilde*"; waarom hij begeerde, dat DANKERS van *Amsterdam* zou gehaald worden, om zijn woord gestand te doen. Op aanschrijven der Staaten, wierdt DANKERS inderdaad gevat; doch toen men hem na *'s Hage* wilde vervoeren, weigerde men hem te laaten volgen, onder voorgeeven van het Privilegie der Stad, volgens 't welk de misdaad, aldaar gepleegd, voor Schepensbank moest geoordeeld worden. 's Lands Fiskaal, na *Amsterdam* gezonden, slaagde insgelijks niet naar genoegen in zijne ondervraagingen. DANKERS bleef in hegtenisse, doch wierdt vervolgens ontslagen, daarenboven loon ontvangende voor 't geen hij gedaan of geleeden hadt. Klein vertrouwen moet men gesteld hebben in 's Mans voorgeeven, vermids men den Advokaat, van diens betigtingen, nimmer iets geregtelijk heeft te laste geleid.

Hadde de Heer VAN OLDENBARNEVELD zijn eigen gevoelen gevolgd, hij zou, veelligt, de boven gemelde Lasterschriften, met een veragtend stilzwijgen, beantwoord hebben. De raad der Prinsesse Weduwe VAN ORANJE deedt hem van maatregels veranderen. In de maand April des Jaars 1618 schreef hij een uitvoerigen Brief aan Prinse MAURITS, waar in hij zijn gedrag uitvoerig verdeedigde, en te gelijk sterke betuigingen deedt van zijne genegenheid voor het Huis van Nassau. Ten zelfden tijde zondt hij een uitvoerig Vertoog aan de Staaten van Holland, behelzende eene ontvouwing zijner diensten, den Lande beweezen, zints hij in deszelfs dienst was getreeden, tot op den tegenwoordigen tijd. Ten blijke van zijne diensten, den Huize van Nassau beweezen, beriep hij zich, daarin, op de brieven en bescheiden, welke hij in handen hadt. Geschenken verklaarde hij nooit begeerd of gezogt, maar wel zomtijds, voor gedaane diensten, ontvangen te hebben. Zijne goederen, zeide hij, waren allen eerlijk en wettig verkreegen, en durfde daar omtrent onderzoek laaten doen. De beschuldigingen, in de Schotschriften tegen hem uitgeworpen, verklaarde hij voor openbaare

lasteringen, en beriep zich, omtrent de meesten, op de kennisse der Staaten zelve.

Eene uitwerking, strijdig met zijne verwagting, hadt dit Vertoog van den Heere VAN OLDENBARNEVELD; het regende, wel haast, naamlooze Schriften, het een vuilaartiger dan het ander. Een derzelver, *Provisioneele Opening* getiteld, beschouwden de Staaten als zo kwaadaartig lasterlijk, dat zij het, bij openbaare Afkondiging, verbooden, en een loon van vijfhonderd guldens, aan den aanbrenger van Schrijver of Drukker, uitloofden. Om hunnen Advokaat tegen de schendzucht nog meer te dekken, namen zij hem, om zijne langduurige en getrouwe diensten, in hunne bijzondere hoede en bescherminge. Merkwaardig is het, dat men dit Plakaat, te *Amsterdam* en andere daar mede eensgezinde Steden, niet liet afkondigen; als mede, dat de Schrijvers van naamlooze Blaauwboekjes, in de gemelde Stad, voornaamelijk hunnen gal uitbraakten.

De Waardgelders en het Sijnode waren nog de hoofdonderwerpen van raadpleeginge, doch tot het laatste na genoeg beslooten, wanneer 'er eene zaak voorviel, van welke, zeer spoedig, het gantsche Land gewaagde, en die, naar dat elk gezind was, zeer verschillende beoordeeld wierdt. Ik heb het oog op de gevangenneeming van 's Lands Advokaat VAN OLDENBARNEVELD.

Al zints langen tijd voedde Prins MAURITS een heimelijk vermoeden tegen den Advokaat, als of hij eenen toeleg hadt, zijn gezag te verminderen. Dit deedt zijne Doorluchtigheid, bij wijlen, eene taal spreeken, geenzins strookende met Vorstlijke welleevendheid. Op zekeren tijd met den Staatsdienaar in woorden geraakt, hadt men hem hooren zeggen: *Monsieur* BARNEVELD, *ik heb mijne eer zo lief, als gij de uwe.* Aan den Advokaat was het inzonderheid te danken, dat MAURITS, in zijn streeven na de opperheerschappij, verijdeld wierdt; van welk gedrag hij, in zeker gesprek met de Prinsesse Weduwe van WILLEM DEN I, voor reden gaf, dat zijne Doorluchtigheid, de opperste magt zoekende in de Vereenigde Gewesten, in zijn eigen verderf liep. Met dit alles noemde men vier voornaame oorzaaken, die 's Prinsen misnoegen tegen den Advokaat

vokaat gewekt hadden en voedden. De eerste was, zijne begunstiging van de Remonstranten, die aan de Overheid grooter gezag in het Kerkelijke toeschreeven, dan hunne tegenstreevers; en, diensvolgens, zijne bewerking dat, op 's Lands Hoogeschool te *Leiden*, Hoogleeraars van de zelfde denkwijze verkoozen wierden; waar door het getal van Remonstrantsgezinde Leeraars allengskens moest toeneemen. Eene tweede oorzaak was, het aanneemen van Waardgelders; waar aan, als eene derde, zeer naauw verknogt was, het afneemen van eenen eed van getrouwheid, aan de Staaten en den tegenwoordigen Regeeringsvorm, van de Bezettingen in zommige Steden. Ten laatste kwam hier bij, het voorgevallene te *Utrecht*, alwaar de Advokaat bewerkt hadt, dat de poogingen van Prinse MAURITS, om de Waardgelders te doen afdanken, ongelukkig slaagden.

Om alle deeze redenen hadt zijne Doorluchtigheid een zo geweldigen haat opgevat tegen den grijzen Staatsdienaar, dat bij veelen de vreeze huisvestte omtrent eenige gewelddaadige onderneeming. HUGO DE GROOT, hebbende hooren mompelen, alsof 'er een plan beraamd was, om eenigen uit de Vergadering van Holland in verzekering te neemen, gaf 'er den Advokaat kennis van, en tevens in bedenking, of hij niet geraaden vondt, zich na eenige verzekerde Stad in veiligheid te begeeven. Doch de Advokaat vondt zulks onnoodig, alzo hij, omtrent deezen tijd, van nieuws, door de Staaten in bijzondere bescherminge was genomen. De Raadsheer BERKHOUT, van een ander Staatslid verzeld, den Heere VAN OLDENBARNEVELD koomende aanzeggen, dat hij voorzeker zoude gevangen worden, vondt den grijzaart zitten op zijn Koelvat, met zijn stokje in de hand, en bekwam tot antwoord: *'t zijn booze menschen*, en voegde 'er nevens, onder 't afligten van zijn Mutsje: *Mijne Heeren, ik bedank u voor de waarschuwing.* Een bezoek van den Predikant UITENBOGAARD was 't laatste, welk hij in zijn eigen huis ontving. Een half uur daar naa, 't was 's morgens tusschen zeven en acht uure van Zondag den negenentwintigsten Augustus des Jaars 1618, tradt hij in zijne Koets, en reedt na het Hof. Terstond naa zijne komst, verzogt zijne Doorluchtigheid, door eenen Kamer-

heer, hem te ſpreeken. De Advokaat begaf zich na het gewoone vertrek, doch wierdt daar uit geleid in een ander. Hier ontving hij, van den Luitenant van 's Prinſen Lijfwagt, de gantsch onverwagte aanzegging, in naame der Algemeene Staaten, dat hij zich moest gevangen geeven. 't Onregt, intusſchen, gebruikte de Luitenant den naam van Algemeene Staaten, dewijl, zedert, duidelijk is gebleeken, dat de gevangenneeming beſtemd was door ſlegts drie Leden der Algemeene Vergaderinge, welke, naa de uitvoering, derzelver goedvinden daar op verworven, zonder dat alvoorens deswegen eenige voorſlag was gedaan. Men weet, dat te gelijk met den Advokaat, de Heeren HOGERBEETS, Penſionaris van *Leiden*, en HUGO DE GROOT, Penſionaris van *Rotterdam*, in verzekering genomen wierden.

De Staaten van Holland, door eene ſtaatelijke bezending van Afgevaardigden der Algemeene Staaten, van het voorgevallene kennis bekoomen hebbende, gaven ſtraks tot antwoord, dat het gebeurde hun bedroefde, en zij hetzelve aanmerkten als eene ſchending van 's Lands vrijheid en geregtigheid. Ten zelfden dage wierdt bij de meerderheid beſlooten (de Steden *Dordrecht*, *Amſterdam*, *Schiedam*, *Enkhuizen*, *Edam* en *Purmerende* namen 'er geen deel in, zo min als in het mondeling antwoord) aan Prinſe MAURITS te kennen te geeven „ dat men, onder andere, door de gevangenneeming van den „ Advokaat, de hoogheid, vrijheid en geregtigheid des Lands „ meende gekwetst te zijn; en dienſvolgens zijne Doorluchtig„ heid, als Stadhouder, verzogt, dat hij daar in geliefde te voor„ zien." Geen meer bepaalend beſcheid kwam hier op van den Prinſe, dan dat „ het voorgevallene niet op zijnen last, „ maar dien der Algemeene Staaten was geſchied, die onder„ ſteld moesten worden, zulks niet zonder reden gedaan te „ hebben."

Hartgrievende, intusſchen, was de tijding der gevangenneeminge van den Advokaat, voor deszelfs hoog bejaarde Echtgenoote, gelijk ook voor zijne eigen en aangehuwde kinderen. Zijne twee dogters waren gehuwd aan de Heeren VAN DER MYLE en VEENHUIZEN. Verzeld van den Heere VAN GROENEVELD, oudſten Zoon des gevangenen, vervoegden deeze zich

zich ten Hove, op Zondag naamiddag, met verzoek dat aan hunnen Vader, om deszelfs ouderdom, zijn eigen huis tot eene gevangenis mogt gegeeven worden. Geen ander antwoord gaf hier op de Prins, dan dat zulks aan de Staaten Generaal ſtondt; 'er nevens voegende: *Uw' Vader zal geen leed geſchieden, niet meer dan mij zelven.* De Heeren VAN SCHAGEN en VAN ASPEREN, beiden beſchreeven in de Ridderſchap van Holland, omtrent deezen zelfden tijd, des Advokaats ontſlag zoekende, drongen door tot in de Kamer, daar hij zat, en begeerden deszelfs vrijheid. Hier uit ontſtondt eenig gerugt; waar op de Prins toeſchietende, beval dat den Edelen hun geweer ontnomen, en zij in bewaaring zouden gehouden worden. Nogthans verkreegen ze, onder handtasting, hun ontſlag. Verſcheiden perſoonen, om hunne voorgaande gemeenſchap met den Heer VAN OLDENBARNEVELD, vertrokken thans uit *'s Graavenhage.*

Onder dit alles zat de Advokaat, niet ſlegts zonder verhoor, maar ook zonder toegang van bloedverwanten en vrienden; eene gunst, egter, die zelden wordt geweigerd. Van dien tusſchentijd bediende zich Prins MAURITS, tot het maaken van veranderinge in de Regeeringe van zommige Hollandſche Steden, vooral de zulke, die onder vermoeden lagen, den Advokaat te zijn toegedaan, en deszelfs loslaating te begeeren. De Regenten, welke thans op het kusſen kwamen, waren lieden, die, aan zijne Doorluchtigheid hunne verheffing ſchuldig zijnde, van derzelver hand vloogen. Niet zonder merkelijke moeite geſchiedde deeze verandering ginds en elders, onder andere te *Hoorn* en *Alkmaar*, vooral ook te *Amſterdam*, alwaar de moedige Burgemeester CORNELIS PIETERSZOON HOOFT, de wederregtelijkheid van den tegenwoordigen handel, in eene klemmende rede, hoewel vrugteloos, den Prinſe onder 't oog bragt.

Ondanks de weigeringe van toegang aan zijne Vrienden, bleef, nogthans, de Advokaat niet onkundig van 't geen buiten voorviel. Men gaf 'er hem, onder andere, kennis van door middel van Briefjes, hem toegezonden, omvat in dunne penneſchagten, en geſtoken in ſchoone Saffraanpeeren. Langs deezen weg vernam hij de buitengewoone verandering in de

Regeeringen der Steden; een bedrijf, 't welk hem ten hoogſten ergerde, en verſterkte in het vermoeden, omtrent 's Prinſen dingen na de Opperheerſchappij; hoewel hij tevens verklaarde, ten aanhooren van zijnen getrouwen Dienaar JAN FRANKEN, die 't naderhand verhaald heeft, nooit gedagt te hebben, dat zijne Doorluchtigheid zich op zulk eene wijze zou hebben gedraagen, als nu hadt plaats gehad.

Uit zijne eerſte hegtenisſe bragt men, eerlang, den Heer VAN OLDENBARNEVELD over na de Kamer, in welke voormaals de Spaanſche Admirant VAN ARRAGON gezeeten hadt, en die nu tot een vasten Kerker was verbouwd. Terwijl hij hier zat, benoemde men eenige Gemagtigden van wegen de Algemeene Staaten, om de drie gevangenen te ondervraagen. Ten aanzien van den Advokaat geſchiede zulks, voor de eerſte maal, op den vijftienden November, en alzo bijkans drie maanden, zints men hem in verzekering hadt genomen. Eer 't verhoor eenen aanvang nam, verklaarde de Advokaat vooraf, dat „ hetgeen hij zoude zeggen, ſtrekken zoude tot handhaa- „ ving van de regten zijner meesteren, de Staaten van Hol- „ land en Westfriesland"; hij voegde 'er nevens, dat „ de „ Staaten Generaal geen regt hadden om zijn perſoon vast te „ houden." Geduurende dat verhoor ontnam men hem alle zijne papieren en aantekeningen; van welke hem naderhand ſlegts een gedeelte wierdt te rug gegeeven. Twintig dagen duurde dit onderzoek, zomtijds zo wel naa- als voor den middag. Geduurende dezelve leverden de Franſche Gezanten, BOISISE en MAURIER, een Vertoog over aan de Algemeene Staaten, ten behoeve van de gevangene Heeren, en met naame ook van OLDENBARNEVELD. Van 's Konings wege vermaanden zij dezelve tot eene zagtmoedige behandeling omtrent den Grijzaart, als „ welke, ſchreeven ze, huns oordeels, om zij- „ ne langduurige dienſten, eene gunſtige bejegeninge waardig „ was, en bezwaarlijk kon verdagt gehouden worden van Ver- „ raaderije, zo men dit woord nam in zijne waare betekenis- „ ſe, en geene oneenigheid over 't behandelen van Staats- „ zaaken, geen argwaan over iemands groot gezag, noch „ Staatzucht, die de menſchen dikmaals meer doet onderneemen dan hun betaamt, daar toe betrok."

In

In de maand Januarij des Jaars 1619 raadpleegde men, ter Vergaderinge van Holland, over het aanſtellen van Regters. De twee Leden, met welke de Orde der Ridderſchap, door bewerking van Prinſe MAURITS, onlangs vermeerderd was, waren daar bij tegenwoordig. Men benoemde, eerlang, vierentwintig Perſoonen tot de merkwaardige bediening; twaalf uit Holland, en twee uit ieder der zes overige Gewesten. Op den zevenden Maart begonnen deeze Regters hun onderzoek. Drie dagen verliepen 'er, eer men hem tot antwoord op de voorgeſtelde vraagen konde beweegen, vermids hij de wettigheid der Regteren, bij aanhoudenheid, ontkende. De Staaten van Holland, hieldt hij ſtaande, waren zijne Meesters en bevoegde Regters; voor deeze, indien men iets tegen hem hadde, moest hij te regt geſteld worden, en niet voor Afgevaardigden der Algemeene Staaten, als die geen zeggen hadden in de bijzondere Provincien. Nogthans namen de ondervraagingen eenen aanvang, en duurden tot in de maand April, zomtijds twee of driemaal 's daags. De bekentenisſen, onder voorbehouding van zijn regt tot beroeping op de Staaten van Holland gedaan, zullen wij hier laaten volgen, dewijl daar uit kan worden afgeleid, aan welke misdaaden men den Advokaat ſchuldig hieldt. Hij beleedt dan „ van den Koning van Frankrijk een geſchenk te hebben ontvangen, ter „ waarde van twintigduizend guldens, volgens beloſte, hem „ in den Jaare 1598 gedaan. Van eenige Heeren hadt hij ins„ gelijks geſchenken genooten, voor gedaane dienſten, van an„ dere geweigerd, doch van de Spaanſche zijde nooit iets „ ontvangen. Zekere woorden, hem te laste geleid door de „ Heeren AARSEN en BERK, en voor twaalf jaaren geſproken, „ konden hem niet tot ſchuld gerekend worden, of zouden, „ indien den Lande daar aan gelegen lag, niet zo lang ver„ zweegen zijn gebleeven. Van de overdragt der Opperheer„ ſchappije over de Nederlanden aan den Koning van Frank„ rijk, hadt hij nimmer met iemand gehandeld. Hij hadt „ waarlijk gevreesd, dat Prins MAURITS na de Oppermagt, „ immers na meerder gezag ſtondt. Indien evenwel zijne „ Doorluchtigheid zich deswegen aan hem hadde willen ver„ klaaren, en, naa het hooren van zijne bedenkingen daar

„ tegen, de opening ter Staatsvergaderinge hadde goedgevon-
„ den, zou hij ze met genegenheid gedaan hebben. Uit de
„ geſtrooide Schotſchriften en gepleegde daadelijkheden was bij
„ hem de vreeze ontſtaan, dat men verandering in de Regee-
„ ring zogt door oproer, en daar van, voor drie of vier
„ jaaren, opening gedaan ter Vergaderinge van Holland; ook
„ hadt hij den Prinſe vertoond, dat, volgens de loopende ge-
„ rugten, de Contra-Remonſtranten niet te vreden waren,
„ ten zij de Prins Graaf van Holland ware, en dat hem van
„ goeder hand berigt was, hoe zeker Burgemeester (REINIER
„ PAUW, van *Amſterdam*) gezegd hadt, dat het aan den
„ Advokaat ſtondt, zulks voor te ſlaan; hoewel de Burge-
„ meester naderhand verklaard hadt, dit niet bedoeld te heb-
„ ben. In zijne Brieven aan KARON (Staatſchen Gezant in En-
„ geland) geſchreeven met een bedroefd hart, en daarom, meen-
„ de hij, verſchoonlijk, hadt hij gezien op zulke Kerkelij-
„ ken, die aan de Overheid het gezag in Kerkelijke zaaken
„ onttrekken wilden. Met een goed oogmerk hadt hij de
„ Beſluiten tot vrede en verdraagzaamheid bevorderd, alzo
„ hij de geſchillen niet van dat gewigt oordeelde, dat de
„ Kerkvrede daarom moest geſtoord worden: te minder nog,
„ omdat, bij het opvatten der wapenen, niet ſlegts vrijheid
„ van Geweeten, maar ook openbaare Godsdienstoeffeninge
„ was toegeſtaan; waar van de blijken waren de Luther-
„ ſchen en Doopsgezinden. De verklaaringen van *Holland*,
„ *Utrecht* en *Overijſſel*, tegen het Sijnode, hadt hij opge-
„ geeven tot bewaaringe van het regt der Gewesten. *Holland*
„ en *Utrecht* hadden regt, ter hunner verzekeringe, Waard-
„ gelders aan te neemen, en mogten dezelve niet buiten hun-
„ ne bewilliging worden afgedankt. Aan eenige Kolonellen
„ hadt hij gezegd, dat zij vooral aan de Staaten, hunne Be-
„ taalsheeren, en aan de Staaten en Wethouders der Steden,
„ daar zij lagen, gehouw en getrouw zijn moesten, volgens
„ hunnen eed, in zaaken, de hoogheid en wetten der bijzon-
„ dere Gewesten, en niet de Algemeene Staaten betreffende."

Tot nog toe was men in onzekerheid, hoedanig een lot den Heere VAN OLDENBARNEVELD wedervaaren zoude. Zommigen voedden wel eenige verwagting omtrent een vonnis

des

des doods; doch zulk een uiterſte konde, over 't algemeen, bij de Landzaaten, geen geloof vinden. Men wierdt eenigermaate uit deeze onzekerheid gered, zints de verſpreiding van de Uitſchrijving van eenen Biddag, in welke gezegd wierdt, „ dat de Kerk en Staat, zints eenige jaaren, door „ ſtaatzuchtigen, tot bevorderinge van hunne bijzondere oog- „ merken, in het uiterſte gevaar gebragt zijnde, door het „ bijeenroepen van een Nationaal Sijnode genoegzaam gered „ waren, en dat men, eerstdaags, een wettig oordeel ver- „ wagtte over de zulken, die den ſtaat van het Land beroerd „ hadden." Naa deeze Uitſchrijving, en uit de wijze, op welke zommige Predikanten predikten, dankten en baden, was het gereedelijk af te leiden, welk eenen keer de zaaken zouden neemen. De Franſche Gezant MAURIER verzogt gehoor bij de Staaten, en vermaande dezelve tot zagtmoedigheid. Prinſe MAURITS, in 't bijzonder, zogt hij onder 't oog te brengen, de Vorſtelijke grootheid van 't bewijzen van gunst aan de zulken, door welke hij zich beleedigd oordeelde. Doch dit hadt even weinig vrugts, als het inleveren van Verzoekſchriften en Vertoogen, door de Echtgenoote en kinderen van den Advokaat, ten behoeve van hunnen Man en Vader. Vrugtloos verzogt, daarenboven, de Advokaat zelve, op eenige punten nader gehoord te worden. Nogthans wil men, dat Prins MAURITS zich zou hebben laaten overhaalen om OLDENBARNEVELD in 't leeven te ſpaaren, indien zijne vrienden voor hem om vergiffenis hadden willen verzoeken. Doch daartoe oordeelden zij, Geweetenshalve, niet te mogen verſtaan.

Op Zondag, den twaalfden Maij, ontving de Advokaat een bezoek van de Fiskaalen VAN LEEUWEN en SYLLA; hem koomende aanzeggen, uit naam der Algemeene Staaten en der Regteren, dat hij zich hadt te bereiden tegen den volgenden dag, om te koomen hooren het vonnis des doods. Vol van verbaasdheid riep de oude Man hier op uit: „ Het vonnis „ des doods! het vonnis des doods! dat had ik niet verwagt. „ Ik meende dat men mij nog zoude gehoord hebben. Ik „ had zommige dingen gefteld, die ik meende te veranderen, „ als door gramſchap verrukt zijnde." Onder 't ſchrijven aan zijne Huisvrouwe, waar toe hij vervolgens vrijheid verzogt,

hoorde men hem verſcheidenmaalen bij hem zelve zeggen, *dat ik toch wist, waarom ik ſterven moet?* Den Middelburgſchen Predikant ANTHONIUS WALÆUS, kort daar naa bij hem gekoomen om hem te troosten in zijn uiterſte, zondt hij aan Prinſe MAURITS met een tweeledig verzoek: eerst, om vergiffenis, zo hij iets tegen hem mogt misdaan hebben; vervolgens, dat hij zijne kinderen wilde gunſtig zijn. Doch in het verzoek om vergiffenis wilde hij niet begreepen hebben, Pardon of intrekking van het vonnis des doods. Verzeld van nog twee Leeraaren uit *'s Hage*, LAMOTIUS en BEYERUS, bereidde zich nu de Heer VAN OLDENBARNEVELD tot ſterven; zonder, evenwel, tot de bekentenis te kunnen gebragt worden van den dood verdiend te hebben. In den nacht vraagde hij aan eenen der Predikanten, *zal mijn* GROTIUS *ook ſterven? en ook* HOGERBEETS? 'er nevens voegende: *dat zou mij jammeren: zij zijn nog jong, en zouden den Lande nog veel dienst kunnen doen?* Naa eene wijl tijds in zijn Fransch Pſalmboek te hebben geleezen, zogt hij eenige rust; doch deeze niet kunnende vinden, rees hij bij tijds, 's anderendaags, uit het Bed, en deedt, met de uiterſte bedaardheid, door zijnen Dienaar, zijn hembd van vooren open ſnijden; hem voorts zijne Nagtmuts toereikende, met bevel om hem die te rug te geeven, wanneer hij 'er om vraagen zoude. Vroeg in den morgen verzogten Mevrouw VAN OLDENBARNEVELD en haare kinderen den oude Man nog eens te ſpreeken; waar op de Regters hem lieten vraagen, of hij lust hadde, zijne Huisvrouw, Kinderen en Kindskinderen nog eens te zien, doch lieten hem onkundig van het verzoek: weshalven hij zulks ongeraaden vondt. Naderhand zondt OLDENBARNEVELD nog een briefje aan zijn huis, met oogmerk, inzonderheid, om zijnen getrouwen JAN FRANKEN den zijnen aan te beveelen.

Midlerwijl was het Schavot geplant, op het Binnenhof, voor de venſters van den Trap, die na de Groote Zaal leidt, ter regterzijde. Tusſchen acht en negen uure bragt men den Advokaat op de Rolle van het Hof, voor de vierentwintig Regters, de drie Fiskaalen en den Griffier, die hem zijn Vonnis voorlas; de voornaame inhoud daar van was de eigen be-

bekentenis van den Advokaat, welke wij boven hebben medegedeeld: waarom hij verweezen wierdt tot het Zwaard, met verbeurdverklaaring van alle zijne goederen. Naa dat het Vonnis geleezen was, gaf hij te verſtaan, dat men meer hadt afgeleid uit zijne bekentenisſe, dan daar in lag opgeſlooten. Ook zogt hij iets in te brengen tegen de verbeurdverklaaring. Doch DE VOOGD, Burgemeester van *Arnhem*, een der vierentwintig Regteren, belette hem het verder ſpreeken, met het zeggen: *Uw Vonnis is geleezen*; *voort*, *voort*. Met waggelende ſchreden, ſteunende op zijn ſtokje, doch met een bedaard gelaat, ſtapte nu de Grijzaart na het Hofſchavot. Eene diepe zucht loozende, en, veelligt, gedagtig aan zijn voorgaande aanzien in den Staat, riep hij uit: *o God*, *wat koomt 'er van den mensch!* Thans zijnde nedergeknield op de bloote planken, deedt LAMOTIUS een gebed, van bijkans een vierendeel uurs, 't welk zijnen ontroerden Geest een weinig tot bedaaren bragt. Zich daar op tot de zamengevloeide menigte wendende, ſprak hij: „Mannen, gelooft niet, dat „ik een Landverraader ben. Ik heb opregt en vroom ge„handeld, als een goed Patriot, en die zal ik ſterven." Nu was zijn einde op handen. Met behulp van zijnen Dienaar ontkleedde hij zich, dekte zijn grijs hoofd met zijne fluweelen Slaapmuts, trok dezelve voor zijne oogen, en knielende voor den Zandhoop, ſprak hij tot den Scherpregter, *maak het kort*, *maak het kort*. De klok hadt nog geen half tien uure geſlagen, of hij leide hem het hoofd voor de voeten, met éénen ſlag, zo wel getroffen, dat hij, met het hoofd, ook eenige ſtukjes van de vingeren wegnam, vermids de oude Man de handen, in eene biddende geſtalte, zeer nabij aan den hals hadt opgeheeven. Eenigen uit haat, anderen uit liefde, doopten hunne Neusdoeken in het bloed, of bonden 'er bloedig zand in. Uit zekere aantekeningen blijkt, dat Prins MAURITS, ſtaande aan een venſter boven het Schavot, de volvoering van het Vonnis met eigen oogen heeft aanſchouwd. 's Nachts daar aan wierdt het Lijk in ſtilte begraaven.

Zulk een einde hadt, in den ouderdom van eenenzeventig jaaren en ruim zeven maanden, Mr. JOAN VAN OLDENBARNEVELD, Ridder, Heer *van der Tempel*, *Berkel* en *Rodenrijs*,

rijs, Advokaat en Groot-Zegelbewaarder van Holland, welken post hij, onder veelerhande wederwaardigheden, na genoeg drieëndertig jaaren hadt bekleed. Bij zijne Echtgenoote, MARIA VAN UTRECHT, hadt hij verwekt twee Dogters en twee Zoonen; de twee laatstgenoemden, onder de naamen van Heeren VAN GROENEVELD en STOUTENBURG, wierden, zedert, vermaard, om eenen toeleg, uit wederwraake van den dood huns Vaders, op het leeven van Prinse MAURITS ondernomen.

Zie BRANDT, *Hist. der Rechtspleeginge*; *Leeven van Oldenbarneveld*; UITENBOGAARD, *Kerkel. Hist.* enz.

OLDENSEEL, voor deezen een fraai Steedtje in de Nederlanden, nog tegenwoordig de hoofdplaats van het Drostampt *Twenthe*, in de Provincie van Overijssel, niet verre van de grenzen van het Graafschap *Benthem*. *Oldenseel*, of, gelijk zommigen schrijven, *Oldenfaal*, zou zijnen naam ontleend hebben van de aloude *Saliërs*, die hier hunne woonplaats plagten te hebben. Gewisselijk is deeze Plaats van hooge oudheid, indien 't waarheid zij, dat BOUDEWYN DE I, Vrijheer van *Kleef*, dezelve van Keizer LODEWYK DEN GODVRUGTIGEN ten geschenke ontvangen hebbende, in den Jaare 817 haar met Vestingwerken heeft voorzien. Prins MAURITS maakte 'er zich meester van, in den Jaare 1597. De Markgraaf VAN SPINOLA, in den Jaare 1605, dezelve voor de Spanjaards bemagtigd hebbende, bleef zij in die handen tot in den Jaare 1626, wanneer Graaf ERNST KASIMIR VAN NASSAU de Plaats innam, en, op hoogen last der Staaten, de Vestingwerken slegtte.

Zie *Oudh. van Deventer.*

OLDESCHOOT, een Dorp van merkelijke oudheid, in Friesland, in de Grietenij *Schooterland*, onder het Kwartier van *Zevenwouden*. Weleer stondt hier een Klooster van de Duitsche Orde, gestigt in den Jaare 1299, ten behoeve van Adelijke

lijke Juffers, welke de gemelde Orde hadden aangenomen. Zedert wierdt het eene verblijfplaats van Priesteren en dienstdoende Broederen. Het vermaard adelijk Geslagt VAN STERINGA was uit dit Dorp afkomstig.

Zie *Oudh. van Vriesland.*

OMMELANDEN. Dus noemt men het platte land der Provincie van *Groningen*, in onderscheiding van de Stad. *Groningen en Ommelanden*, of ook wel *Stad en Land*, is de benaaming, onder welke het geheele Gewest wordt uitgedrukt. Zie verder 't Art. GRONINGEN.

ONZENOORD, eene Vrije Heerlijkheid, met eene klein Dorp, in het *Land van Heusden*, meer bijzonder in de Langestraat. De aloude en eigenlijke benaaming is *Hondsoirde*. Voormaals stonden voor de Heerlijkheid zevenentwintig Huizen aangetekend. Een geweldige Brand, in den Jaare 1746, in het Dorp *Vlijmen* ontstaan, heeft ze meest allen tot asche verteerd. De vlammen, boven den wind uitgebroken, en langs de Straat voortloopende, leiden, zo in het Dorp *Onzenoord*, als te *Vlijmen* en *Nieuw Kuik*, in korten tijd, omtrent driehonderd Huizen in koolen. Van tijd tot tijd heeft men nieuwe Huizen aangetimmerd. In de Heerlijkheid legt een Kasteel, een deftig oud gebouw, met uitgebreide plantaadjen en aangenaame wandeldreeven omringd.

OOLTGENSPLAAT, met *Bommel*, eene Ambagtsheerlijkheid in Zuidholland, in den *Lande van Putten*, meer bepaaldelijk in het Zuidoostlijk gedeelte van het Eiland *Overflakkee*. Volgens zommigen zou het dien naam ontleend hebben van eenen Visscher, OOLTJE genaamd, als den eersten vinder van de Plaat. Anderen, *Odulfsplaat* voor de eigenlijke benaaming houdende, leiden die af van ST. ODULFUS, aan welken eertijds de Kerk was toegewijd. De Landen, welke, zints de eerste bewooning, van tijd tot tijd, zijn aangedijkt, worden thans begroot op zevenenzestighonderd en zevenenzestig Gemeten